

Cochemský model – cesta k vyřešení rozvodového konfliktu

Kateřina Kočí

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav zdravotnických věd

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina Kočí**
Osobní číslo: **H150241**
Studijní program: **B5350 Zdravotně sociální péče**
Studijní obor: **Zdravotně sociální pracovník**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Cochemský model – cesta k vyřešení rozvodového konfliktu**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti rozvodového konfliktu a odborných institucí zapojených do řešení rodičovského konfliktu.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu pomocí polostrukturovaného rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BRZOBOHATÝ, Robin, Martina CIRBUSOVÁ a Romana ROGALEWICZOVÁ.

Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte. Metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů nejen s mezinárodním prvkem. Brno: Tribun EU, s.r.o., 2015. ISBN 978-80-263-1010-5.

JEDLIČKA, Richard. Psychický vývoj dítěte a výchova: jak porozumět socializačním obtížím. Praha: Grada, 2017. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0096-5.

MATOUŠEK, Oldřich. Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3.

RUDOLPH, Jürgen. Du bist mein Kind: die "Cochemer Praxis" - Wege zu einem menschlicheren Familienrecht. Berlin: Schwarzkopf & Schwarzkopf, 2007. ISBN 9783896027849.

ŠMÍD, Ondřej a Renáta ŠÍNOVÁ. Rozvod manželství. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-66-3.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Michaela Vaško

Ústav zdravotnických věd

Datum zadání bakalářské práce:

5. ledna 2018

Termín odevzdání bakalářské práce:

18. května 2018

Ve Zlíně dne 5. ledna 2018

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Zlatica Dorková, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 28.2.2018

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá možností vyřešení rodičovského konfliktu při rozvodu či rozchodu rodičů pomocí Cochemského modelu, což je interdisciplinární spolupráce mezi profesemi, které se na jeho řešení podílejí. Teoretická část se zabývá sociálním konfliktem, rozvodem či rozchodem rodičů a jeho dopadem na zdravotní stav i psychické ztráty dětí. Podrobněji rozepisuje řízení o úpravě práv k nezletilým dětem, odborné instituce účastníci se rozvodu či rozchodu rodičů a právní možnosti při rozhodování o výchově dětí po rozvodu. V závěru teoretické části je popsána podstata Cochemského modelu, který obsahuje doporučení pro jednotlivé, do rodičovského konfliktu zapojené, subjekty.

Cílem práce je zjistit, jakým způsobem je možné zmírnit rodičovský konflikt za pomoci Cochemského modelu. V řešení je použito metody rozboru případové studie rodičovského konfliktu a analýzy tohoto konfliktu v Cochemském modelu. Práce vytváří systém interdisciplinární spolupráce institucí zúčastněných v rodičovském konfliktu. Výsledky této práce ukazují, jak lze zmírnit dopad rodičovského konfliktu na děti.

Klíčová slova: Cochemský model, interdisciplinární spolupráce, péče o dítě, potřeby dětí, rodičovský konflikt, rodičovská odpovědnost, rozchod, rozvod

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the possibility of solving the parental conflict during the divorce or dissolution of parents using the Cochem model, which is an interdisciplinary cooperation between professions that participate in its solution. The theoretical part deals with social conflict, divorce or gait of parents and its impact on the state of health and the mental loss of children. It describes in more detail the procedure for adjusting the rights of minors, professional institutions involved in divorce or parental break-up, and legal options for decision-making on children's upbringing after development. At the end of the theoretical part is described the essence of the Cochem model, which contains the guideline for the individual involved in the parent conflict.

The aim of the thesis is to find out how to alleviate the parental conflict using the Cochem model. The solution uses a method of analysis of a case study of parental conflict and analysis of this conflict in the Cochem model. The thesis creates a system of interdisciplinary cooperation between institutions involved in parental conflict. The results of this work show how the impact of parental conflict on children can be mitigated.

Keywords: Cochem model, interdisciplinary cooperation, child care, children's needs, parental conflict, parental responsibility, divorce

Ráda bych touto cestou vyjádřila své poděkování Mgr. Michaele Vaško za odborné vedení, čas, cenné rady a připomínky při psaní mé bakalářské práce a také mému manželovi a synům za trpělivost a podporu během mého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 17. května 2018

Kateřina Kočí

OBSAH

ÚVOD.....	12
I TEORETICKÁ ČÁST.....	13
1 SOCIÁLNÍ KONFLIKT.....	14
1.1 KONFLIKT A TEORIE KONFLIKTU	14
1.1.1 Příčiny konfliktu.....	15
1.1.2 Dynamika a znaky konfliktu	15
1.1.3 Vývoj interpersonálního konfliktu	15
1.2 KONFLIKTY V RODINĚ Z POHLEDU PSYCHOSOCIÁLNÍHO	17
1.3 KONFLIKTY V RODINĚ Z POHLEDU PRÁVNÍHO	17
2 ROZVOD ČI ROZCHOD RODIČŮ	19
2.1 ROZVOD JAKO NÁROČNÁ SITUACE DOSPĚLÝCH	20
2.2 ROZVOD JAKO NÁROČNÁ SITUACE DĚTÍ.....	22
2.3 DOPAD PSYCHICKÝCH ZTRÁT	23
2.4 DOPAD NA ZDRAVOTNÍ STAV.....	23
2.4.1 Vznik a vývoj symptomu	24
2.4.2 Somatická onemocnění	24
2.5 POTŘEBY DĚTÍ ROZVÁDĚJÍCÍCH SE RODIČŮ	25
3 ŘÍZENÍ O ÚPRAVU PRÁV K NEZLETILÝM DĚTEM.....	27
3.1 VÝKON RODIČOVSKÉ ODPOVĚDNOSTI PO ROZVODU ČI ROZCHODU RODIČŮ	28
3.2 OKOLNOSTI OVLIVŇUJÍCÍ ROZHODNUTÍ O PÉČI O DÍTĚ	28
3.2.1 Zájem dítěte.....	29
3.3 PRÁVNÍ MOŽNOSTI PŘI ROZHODOVÁNÍ O VÝCHOVĚ DÍTĚTE	29
3.3.1 Výhradní péče jednoho z rodičů.....	30
3.3.2 Střídavá péče	30
3.3.3 Společná péče.....	30
3.4 ODBORNÉ INSTITUCE ÚČASTNÍCÍ SE ROZVODU/ROZCHODU RODIČŮ.....	31
3.4.1 Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD).....	31
3.4.2 Advokát	32
3.4.3 Soudce	33
3.4.4 Mediátor	33
3.4.5 Soudní znalec, odborný poradce	34
4 COCHEMSKÝ MODEL	35
4.1 HISTORIE VZNIKU	35
4.2 PRINCIPY	36
4.3 CÍLE	37
4.4 SPECIÁLNÍ DOPORUČENÍ PRO JEDNOTLIVÉ ZAPOJENÉ SUBJEKTY	37
4.4.1 Doporučení pro rodiče.....	38
4.4.2 Doporučení pro OSPOD	38

4.4.3	Doporučení pro advokáty	39
4.4.4	Doporučení pro pomáhající profese (mediátory, poradny, terapeuty)	39
4.4.5	Doporučení pro soudce	39
4.5	VHODNOST COCHEMSKÉHO MODELU	40
II	PRAKTICKÁ ČÁST	41
5	DESIGN VÝZKUMU.....	42
5.1	VÝZKUMNÉ CÍLE, VÝZKUMNÉ OTÁZKY	42
5.2	VOLBA VÝZKUMNÉ STRATEGIE	42
5.3	VÝZKUMNÝ SOUBOR	43
6	ANALÝZA PŘÍPADOVÉ STUDIE A VYHODNOCENÍ.....	44
6.1	STRUČNÉ SHRNUÍ KAZUISTIKY	49
6.2	GRAFICKÉ VYHODNOCENÍ KAZUISTIKY	50
6.3	INSTITUTE A OSOBY ZASAHUJÍCÍ DO RODIČOVSKÉHO KONFLIKTU V JEDNOTLIVÝCH FÁZÍCH RODIČOVSKÉHO KONFLIKTU	53
6.4	ROZBOR KAZUISTIKY DLE COCHEMSKÉHO MODELU	58
7	DISKUSE	63
	ZÁVĚR	65
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	66
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	71
	SEZNAM OBRÁZKŮ	72
	SEZNAM TABULEK.....	73

ÚVOD

V České republice se začíná zavádět interdisciplinární spolupráce inspirovaná tzv. Cochemským modelem. Jedná se o model spolupráce profesí zapojených do řešení rodičovského konfliktu. V České republice se jako první o integraci prvků Cochemského modelu pokouší Okresní soud v Novém Jičíně a od roku 2017 v tomto modelu funguje interdisciplinární spolupráce v soudním obvodě Okresního soudu v Mostě.

Motivem k výběru tohoto tématu je autorky pracovní profese a touha změnit smýšlení a přístup k řešení opatrovnických sporů, kdy se dítě díky rozvodu či rozchodu rodičů dostává do traumatizujících a neřešitelných situací.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. Teoretická část ve čtyřech kapitolách popisuje sociální konflikt, rozvod či rozchod rodičů a jeho dopad na zdravotní stav i psychické ztráty dětí. Podrobněji se zabývá řízením o úpravě práv k nezletilým dětem, odbornými institucemi účastníci se rozvodu či rozchodu rodičů a právní možnosti při rozhodování o výchově dětí po rozvodu. Závěr teoretické části je věnován historii vzniku Cochemského modelu, jeho principům a cílům, jež obsahují doporučení pro jednotlivé, do rodičovského konfliktu zapojené, subjekty.

Hlavním cílem teoretické části je podat teoretický základ pro praktickou část.

V praktické části původně autorka přemýšlela o zpracování kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaných rozhovorů. Plánovala uskutečnit rozhovory s pracovníky, kteří jsou součástí interdisciplinárního týmu v Cochemském modelu a spolupracují s rodiči v konfliktu. Protože se v České republice tento model zavádí pozvolna, byla autorka limitována výběrem výzkumného souboru, který by mohl v rozhovoru sdělit své zkušenosti z praxe, a které by vedly k relevantním výsledkům.

Případová studie rodičů v rozchodu a její rozbor tvoří základ praktické části. Hlavním cílem praktické části je zjistit, jakým způsobem je možné zmírnit rodičovský konflikt za pomoci Cochemského modelu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNÍ KONFLIKT

Text kapitoly se zabývá teoretickými a částečně i praktickými aspekty sociálního konfliktu, jež umožňují orientaci v základních pojmech, které se v oblasti psychologie a sociologie používají.

Sociální jevy determinují vnější nátlak na jednání a chování jedince a jsou vysvětlitelné pouze s ohledem na jiné sociální jevy. Konflikt v tomto kontextu znamená střetnutí, které vyvolávají neslučitelné, různě významné cíle a různá očekávání či různé zájmy. (Veteška, 2015, s. 71)

Kromě pojmu konflikt budu používat i jiné výrazy, jako je spor, rozepře, neshoda či rozpor. Všechny tyto pojmy mají označit tutéž situaci.

1.1 Konflikt a teorie konfliktu

Slovo konflikt je latinského původu (conflictus) a znamená srážku. Odvozený význam tohoto slova sděluje: někoho něčím zasáhnout (v negativním slova smyslu). Předpona con- naznačuje, že jde o oboustrannou aktivitu – já udeřím tebe a ty mne.

Konflikt Janotová popisuje jako „proces, v němž jedna strana vynakládá vědomé úsilí na zmaření snahy jiné strany a jehož cílem je znemožnit dosažení jejích záměrů nebo zájmů.“ (Janotová, 2014, s. 67)

Z pohledu lidí Plamínek (2013, s. 19) rozlišuje několik typů konfliktů podle prostředí, ve kterém působí:

- **Extrapersonální konflikty** se vyskytují mimo svět lidí. I když lidé často závisí na jejich existenci, průběhu a výsledku, nejsou jejich přímými účastníky (zápas odstředivé a gravitační síly při otáčení galaxií, hvězd a planet);
- **Intrapersonální konflikty** se odehrávají uvnitř lidského nitra. Rozumí se jimi spíše psychologické konflikty typu boje pragmatismu se svědomím, podvodu s poctivostí, rozumu s vírou apod.;
- **Interpersonální** se odehrávají mezi jednotlivými lidmi, mezi skupinami lidí nebo mezi jednotlivci a skupinami v systémech typu rodin, týmů, firem, komunit, států a trhů.

Pro účely této práce se budu zabývat interpersonálními, blíže určeno rodičovskými konflikty, tedy spory mezi rodiči týkající se jejich společného dítěte, které vznikly v souvislosti s rozchodem rodičů.

1.1.1 Příčiny konfliktu

Existuje mnoho důvodů, proč konflikty vznikají. Za některými stojí odlišné cíle, za jinými osobnostní rozdíly nebo hodnotové systémy hlavních aktérů. Patočková uvádí, že „čím více jsou konflikty abstraktní a dotýkají se našich hodnot nebo víry, tím těžší je nalézt pro ně uspokojivé řešení.“ (Patočková, 2013, s. 67)

Z výše uvedeného vyplývá, že spory mezi rodiči vznikají běžně v každodenním životě. Rodiče mohou mít odlišné názory na výchovu svých dětí, na vedení domácnosti nebo se mohou rozcházet v přístupu k řešení konkrétních situací týkajících se jejich dítěte. Je tedy zřejmé, že ve fungující rodině se sice může jednat o jev všední, avšak spor rodičů nemusí mít dopad na další vztahy v rodině, protože rodiče situaci vyřeší a naleznou společné řešení. Problém může nastat, pokud rodiče mají rozpory i v rovině partnerské.

1.1.2 Dynamika a znaky konfliktu

„Vznik a vývoj konfliktu probíhá v různých fázích, přičemž pro průběh konfliktu je typická jeho eskalace. Důležité je v rámci řízení konfliktu zabránit či zvrátit eskalaci k podpoře produktivní diskuze, neboť eskalace může vést k dezintegraci a někdy až k rozpadu sociálních vztahů.“ (Veteška, 2015, s. 73)

1.1.3 Vývoj interpersonálního konfliktu

Neřešený konflikt mezi lidmi má podle Plamínka (2013, s. 13 - 15) svou historii, ve které je obvykle možné snadno rozeznávat určité fáze. V konkrétních sporech mezi lidmi může některá fáze chybět nebo proběhnout s velkým zrychlením, takže je těžké ji vůbec zaznamenat. V některých fázích - zejména těch, jež předcházejí vyvrcholení konfliktu a jeho vyvržení v krizi – mohou zúčastněné strany naopak setrvávat celé roky.

- **Varovné signály** ohlašují budoucí nerovnováhu. Tyto signály bývají individuální, závislé na osobnostech účastníků konfliktu. Konflikt je zatím latentní, účastníci jej popírají sami před sebou i před komunikačním partnerem („Co se děje?“ – „Nic,

jsem unavená.“). Varovné signály se mohou vyskytovat stále častěji a nabývat systematickou povahu.

- **Rozvoj odlišností** je fáze, kdy stále trvá tendence rozdíly zvládat a řešit vznikající problémy. Řešení obvykle spočívá v obhajobě vlastních názorů a chování, v úsilí o vyvrácení názorů odlišných a kritice chování komunikačního partnera. Typické pro generalizaci v komunikaci („Ty nikdy neudělalš...“, „Pořád jenom sedíš před televizí.“) a pro nadsázku („Nepamatuji, kdy jsme naposledy...“)
- **Polarizace** je fáze, kdy rozvinuté odlišnosti se stávají zásadní charakteristikou stavu. V této fázi komunikační partneři často spokojeně a s určitým zadostiučiněním volí a vyjadřují zcela opačné názory a společné názory nezmiňují a nerozvíjejí. Komunikace již nesměřuje k řešení rozdílů, ale spíše k jejich potvrzení. Názorové střety bývají provázeny značnými emocemi a bývají do velké míry ritualizované. V závěru této fáze jsou stále častější „útěky“ ze společného komunikačního prostoru. V manželství se zvyšuje pravděpodobnost navázání nového nebo paralelního intimního vztahu s osobou, která lépe chápe zájmy komunikačního partnera.
- **Separace** je přirozeným pokračováním rozvinuté polarizace. Polarita zatěžuje vztah a psychiku účastníků konfliktu a z občasných útěků z komunikace se stává vyhraněná tendence nesdílet společný komunikační a vztahový prostor. Partneři se snaží vidět co nejméně a mají tendenci trávit čas na odlišných místech.
- **Destrukce** mívá verbální charakter (nadávky, vyhrožování, vydírání). V této fázi se uvolňuje nahromaděné napětí. Separace a snaha vyhýbat se druhému přechází do mnohdy zoufalého úsilí druhému uškodit. Partneři tolerují vlastní ztráty, jsou-li „kompenzovány“ ztrátami druhého.

Tato fáze bývá i očištným jevem – partneři v ní vykřičí nebo vybijí kumulovanou energii, vyčerpají se a konflikt buď vyústí v definitivní ukončení vztahu, nebo přejde do latentní podoby.

Podle Patočkové (2013, s. 72) je konflikt často provázen zkresleným vnímáním, sebeklamem, který se významnou měrou podílí na jeho eskalaci. Čím více se strana snaží obhájit oprávněnost a neměnnost svých požadavků, tím těžší je pro ni od nich ustoupit a být více otevřena jiným možnostem řešení.

Na konflikt můžeme nahlížet z různých hledisek: psychologického, etologického, historického, filosofického, matematického, sociologického aj.

1.2 Konflikty v rodině z pohledu psychosociálního

Kvalita manželského vztahu je podle Holé (2014, s. 54) jedním z klíčových predikátorů problémů v osobnostním, emočním a sociálním vývoji dítěte. Rodičovská nespokojenost nebo konflikty mezi rodiči predikují širokou paletu adaptačních problémů a řadu psychologických potíží dětí či dospívajících. Jedná se především o potíže charakteru emočního (depressivní symptomy, úzkost), sociálního (problematické vrstevnické vztahy), rizikové chování a poruchy v oblasti chování (agrese), snížení školního výkonu.

Konflikty v rodině jsou, i budou vždy specifickými konflikty, neboť se účastníků sporu dotýkají v neosobnější sféře jejich života. Rodinné vztahy jsou totiž téměř vždy spojené s citovým prvkem. Jedná se o citové vztahy mezi nejbližšími osobami (nejčastěji mezi manželi, rodiči a dětmi), a proto i rodinné konflikty jsou konflikty, které se nejvíce dotýkají v emoční sféře.

Neřešené konflikty anebo naopak řešené nevhodným způsobem jen málokdy vymizí postupem času, konflikty v rodině je podle Plamínka (2012, s. 32) potřeba řešit, je jen na účastnících, jaký způsob zvolí.

1.3 Konflikty v rodině z pohledu právního

České rodinné právo je tvořeno souhrnem právních norem, jejichž předmětem jsou práva a povinnosti osob, které v různých rolích vystupují v rodině a ve společenstvích rodině obdobných. Rodinněprávní normy tak regulují manželské a rodinné vztahy. Konflikty v rodinněprávních sporech jsou často řešeny prostřednictvím soudního řízení. Podle Holé (2014, s. 49) může v rodinněprávních vztazích dojít k následujícím konfliktům:

- **Konflikt mezi manžely** – v rámci vztahů mezi manžely může dojít k neshodám týkajícím se společného soužití manželů (určení společného bydlení, určení podílu na hrazení nákladů rodinné domácnosti, každodenní výkon osobní péče o rodinnou domácnost, apod.)
- **Konflikty mezi rodiči společného dítěte** – ke konfliktům dochází v rámci výkonu rodičovské odpovědnosti jako institutu klíčové povahy českého rodinného práva. Další konflikty nastávají při určení styku dítěte s rodičem, jemuž dítě nebylo svěřeno do výchovy. Při výkonu rodičovské odpovědnosti jako souhrnu práv při péči o dítě, jeho zastupování a správě jeho jmění může nastat nespočet konfliktů.

- **Konflikty mezi rodiči a dětmi** – může jít zejména o výchovné konflikty, výchovné problémy dětí, opakované útky dětí, nesouhlas rodičů s trávením volného času dětí apod. Tyto konflikty mají většinou jiný vývojový proces než předchozí skupiny konfliktů. Souvisí to s dynamikou vývojového procesu v primární sociální skupině, rodině.

V textu dále nerozlišuji, zda-li vztah mezi rodiči má charakter právem uznaný, tzn. jsou-li nebo byli-li rodiče manželé, nebo právem blíže neupravený, narodilo-li se dítě v nesezdaném soužití rodičů. Vždy se jedná o tutéž situaci, protože v každém případě je vztah rodičů k jejich společnému dítěti řešený právní úpravou.

2 ROZVOD ČI ROZCHOD RODIČŮ

V následující kapitole se zabývám rozvodem či rozchodem rodičů, jenž je jedním z možných variant ukončení dlouhotrvajících a neřešených rodičovských konfliktů.

Manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení, přičemž existence rozvratu a jeho příčin musí být v rámci soudního řízení prokázána. (§ 755 odst. 1 OZ). Z uvedeného vyplývá, že manželství v České republice je možné rozvést pouze soudní cestou.

Obecné příčiny vysoké rozvodovosti jsou v našem typu společnosti různorodé. V rovině osobního prožitku dospělých partnerů se dají příčiny rozvodu, podle Matouška (2015, s. 20) popsat změnou několika postojů, které se nevylučují:

- dosavadní partner přestal být přijatelný,
- případně je jiný partner atraktivnější a dostupný,
- odchod od partnera je vnímán jako „menší zlo“ než pokračující soužití s ním.

Šmolka (2008, s. 95) uvádí, že rozvod by v lepším případě neměl znamenat rozchod dvou nepřátel. Měl by být spíše cestou k trvalému odloučení dvou partnerů, kteří zodpovědně došli k poznání, že další prodlužování soužití by bylo jen zbytečnou traumatizací. Rozvodem problémy zpravidla ale nekončí, mnohdy teprve začínají. Na tom, jak samotný rozvod probíhá, přitom často závisí, jak snadno či nespada se tyto problémy zvládají.

Pro mnoho lidí, podle Matouška (2015, s. 21), rozvod znamená zhroucení hlavního životního projektu. Partner po rozvodu nezmizí, ale stále někde je a může být živou připomínkou osudového fiaska. Nevstřícné projevy jsou mezi lidmi, jak známo, nakažlivější než vstřícné. Takže i ten, kdo se původně mírnil, se v průběhu destruktivního rozvodu může postupně dopouštět akcí, v nichž později řekne, že sám sebe nepoznává.

Konfrontační průběh rozvodového sporu mohou podle Šmolky (2008, s. 95) posílit někteří advokáti, kteří při rozvodu zastupují daného partnera.

Mají-li manželé nezletilé děti, jejich manželství nemůže být rozvedeno, dokud nebude pravomocně rozhodnuto o poměrech dětí pro dobu po rozvodu manželství rodičů (§ 755 odst. 3 OZ). Hrušáková (2014, s. 458) uvádí, že řízení o rozvod manželství a řízení o úpravu povinností a práv k nezletilým dětem jsou dvě samostatná, na sobě relativně nezávislá řízení. Zjistí-li soud rozhodující o rozvodu, že doposud nebylo řízení o úpravu péče k nezletilým dětem zahájeno, může dát podnět k jeho zahájení. Možnost dosáhnout rozvo-

du bez zjišťování příčin rozvratu manželství lze pouze pod podmínkou, že v otázkách týkajících se úpravy povinností a práv k nezletilým dětem se manželé dohodnou a soud tuto dohodu schválí.

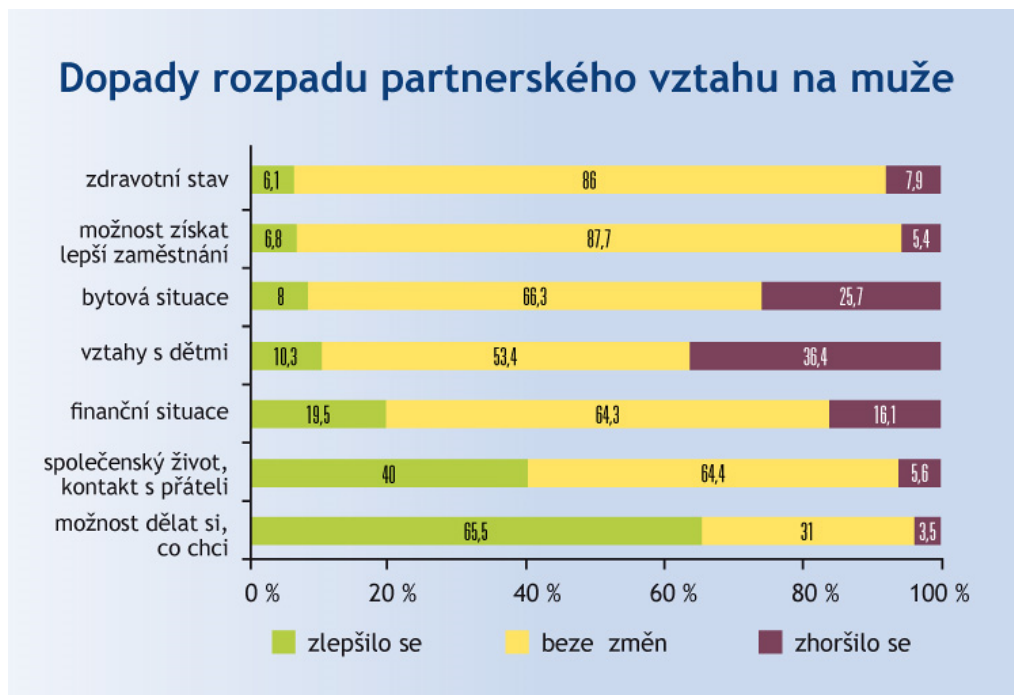
2.1 Rozvod jako náročná situace dospělých

Matoušek (2015, s. 21) dále uvádí, že přestože jsou dnes rozvody časté a v některých případech i procedurálně jednoduché, jde v našem typu společnosti o jednu z nejnáročnějších životních situací. Hlavní podpůrná vazba dospělého je přetřata. Tyto blízké vztahy i vztahy v širších sociálních sítích je nutné po rozvodu od základu přehodnotit a přebudovat. Také ekonomické ztráty bývají nemalé a vztahy rodičů s dětmi jsou nepříznivě zasaženy skoro vždy.

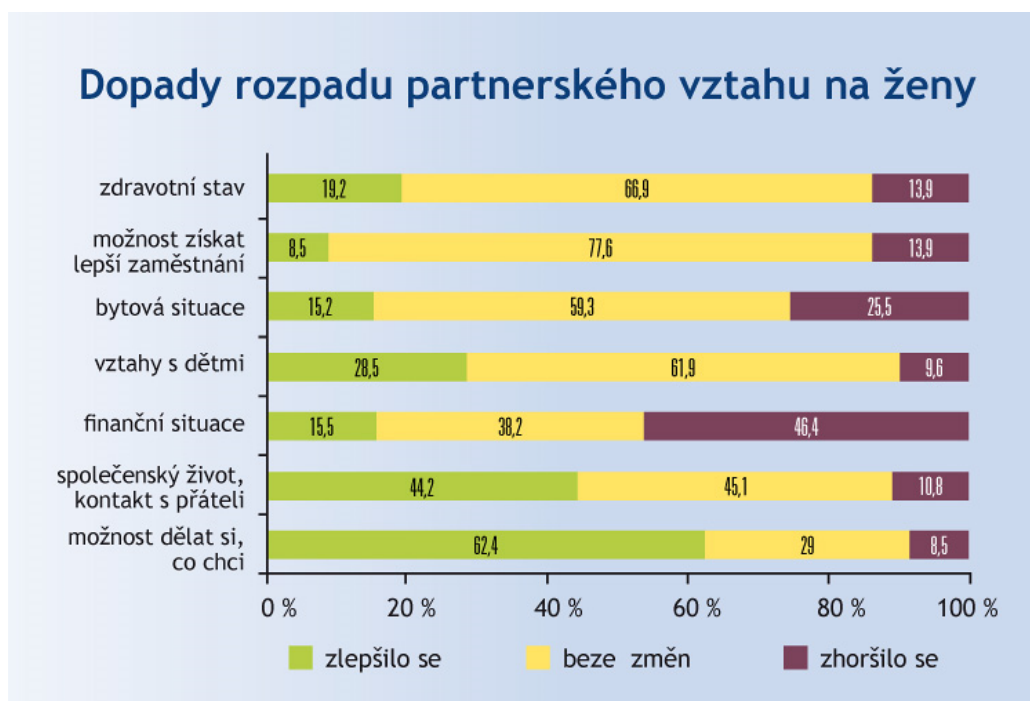
Z výše uvedeného vyplývá, že rozvod manželství se v životě obou bývalých partnerů projeví řadou změn. Některé jsou k lepšímu, jiné spíše naopak. Tyto změny vnímají ženy i muži velmi odlišně.

Níže uvedené grafy ukazují, jak hodnotí dopady rozvodu a rozchodu na různé oblasti života lidé, kteří mají s rozvodem/rozchodem osobní zkušenost. Výzkum proběhl na přelomu let 2010 a 2011, vycházel z dotazníkového šetření „Životní dráhy 2010“ a zahrnoval celkem 4010 respondentů. Z grafu je viditelné, že největší dopad rozpadu partnerského vztahu u mužů je zhoršení vztahů s dětmi.

Obrázek 1 Dopady rozpadu partnerského vztahu na muže

Zdroj: www.sancedetem.cz

Obrázek 2 Dopady rozpadu partnerského vztahu na ženy

Zdroj: www.sancedetem.cz

Naopak u žen se jedná spíše o zhoršení finanční situace a s tím spojené i bytové.

2.2 Rozvod jako náročná situace dětí

Rozvod rodičů je podle Uholyeva a Hoskovcové (2014, s. 45) jednou z vývojových fází rodiny, které kladou velké nároky na všechny zúčastněné, zejména na děti. Sám o sobě rozvod vyvolává tlak na rozvolnění vztahu dítěte s jedním z rodičů a i za ideálních porozvodových okolností vyžaduje udržení tohoto vztahu zvýšené úsilí, zejména ze strany vzdáleného rodiče (většinou otce). Adaptace na nevlastní rodinu, která po rozchodu rodičů, je další zátěží.

Nejdůležitějším faktorem, který ovlivňuje z dlouhodobého hlediska adaptaci dítěte na rozchod rodičů je především množství konfliktů mezi rodiči, které probíhají v přítomnosti dítěte, a kvalita rodičovství a výchovné kompetence rodičů. Je důležité dbát na to, aby se dařilo vyhnout se tomu, aby dítě bylo přítomno konfliktům rodičů. To, co nejvíce ubližuje dětem a jejich rozvoji, a to jak dlouhodobě, tak i krátkodobě, je pokračující konflikt mezi dospělými, který není vyřešen. (Novák, 2012, s. 33)

Berger a Gravillon (2011, s. 44) uvádí, že rozvod přináší dítěti utrpení – musí se vzdát společného života s oběma rodiči, je zpochybněn jeho samotný původ a musí se vzdát rovnice „táta + máma“. Rozchod rodičů také otřese dosavadními jistotami, v nichž se děti vyvíjely.

Mezi dalšími reakcemi dětí prožívajících rozchod rodičů mohou být podle Nováka (2012, s. 39), pocity strachu, pocity vzteku, pocity smutku a v neposlední řadě pocity viny.

Běžnou reakcí na rozvod rodičů je u dětí podle Matouška (2015, s. 25), smutek, pocity vlastní viny za rozvod, poruchy spánku, poruchy soustředění, agresivní zlobení v přítomnosti i v nepřítomnosti rodičů, odmítání poslušnosti domnělému viníkovi rozvodu, různé psychosomatické obtíže i zhoršení prospěchu a chování ve škole. U větších dětí se vyskytují různé „únikové reakce“, jako je záškoláctví, požívání alkoholu, drog, útky z domova, sebepoškozování, delikventní chování.

Emoce dětí, jež prožívají rozchod rodičů, nebývají, podle Smith (2004, s. 51), přehledné a nemívají přímý vztah k příčinám a následkům. Dítěti, které se snaží vyrovnat se s rozchodem rodičů, se přihodí nehoda, kterou by nezasvěcený člověk popsal jako nehodu z nedbalosti. Nehoda však může být důsledkem zoufalství nebo může souviset s podvědomou nadějí, že rodiče budou zneklidněni a znovu se sjednotí. V pocitech se může skrývat i snaha ovlivnit situaci mezi rodiči.

Matoušek (2015, s. 27 – 28) popisuje nežádoucí role dítěte v rozvodové situaci, kdy dítě zastává roli prostředníka, důvěrníka jednoho nebo obou rodičů, roli hendikepovaného (jehož hendikep má přivolat odešlého rodiče zpět do rodiny, kterou opustil, případně má hendikep drammatizovat utrpení opuštěného rodiče), roli spolubojovníka (v koalici s jedním rodičem a jeho původní rodinou proti druhému rodiči), roli zpravodaje (jenž má informovat o novém partnerovi druhého rodiče), roli viníka rozvodu, kdy jedno dítě může být dospělými obsazováno do více než jedné z těchto rolí.

2.3 Dopad psychických ztrát

Syndrom zavržení rodiče po rozvodu - chlapec, který psychicky ztrácí otce, je svým způsobem paradoxně handicapován komplikací, nebo dokonce nemožností odpoutat se od matky. Vznikají tím podmínky pro depresivně úzkostnou reaktivitu, spojenou s přijetím nepřiměřených rolí u chlapce. Novák (2013, s. 32) v tomto nachází prapůvod některých projevů nestálosti, těkání od ničeho k ničemu i nadměrné aktivity symbolizující hledání a nenalézání chybějícího rodičovského objektu. Dopad na sebevědomí dítěte je zřejmý.

Psychická ztráta matky je sice méně častá, ale ještě více nebezpečná. Novák (2013, s. 32) uvádí, že „dítě opakovaně zklamávané matkou zůstává na ní zvýšeně závislé, a tím je současně ještě citlivější na její další selhávání.“ Místo s věkem přicházejícího zdravého odpoutání od matky nastává opak – věčné a marné hledání mateřských jistot. Místo kýženého zdravého sebevědomí nastává stav, který je možno nazývat vnitřní rozervaností.

2.4 Dopad na zdravotní stav

Podle Hopfla (2016, s. 25) je starý psychologický a psychoterapeutický poznatek, že se psychické může proměnit ve fyzické. Již v roce 1895 se Sigmund Freud zabýval mimo jiné hysterickým ochrnutím a formuloval hypotézu o potlačených představách, které se za určitých podmínek mohou projevit i fyzicky. Jelikož tyto symptomy vznikají na základě lidských konfliktů mezi individuálními potřebami a sociálními „motivy“, je možné si je vykládat jako projev těchto konfliktů. Na tyto symptomy se může nahlížet jako na určitý typ „orgánové řeči“, ve které je zašifrován daný konflikt.

Poněšický (2014, s. 37 – 40) uvádí, že nemoc či poruchu je možno chápat nikoliv pouze jako fyzikální či biochemickou poruchu, nýbrž jako informační problém mezi různými úrovněmi našeho fungování a bytí. Lze hovořit o tak zvaném vnitřním interpretu reality,

tedy o způsobu vnímání okolí, zpracování informací a reakcí na ně. Naše tělo tedy na různé, zvláště zátěžové či neobvyklé situace reaguje, odpovídá, nese známky přetížení či utrpení, krvácí a pláče, reaguje napětím i uvolněním, uzavřením, přijímá do sebe postoje utrpení či nemoci ostatních, jejich očekávání i vztah k sobě samému, naše tělo komunikuje s okolím, s ostatními, komunikuje svým výrazem, postojem, volá o pomoc či rezignuje.

Sklon k somatizaci problémů je velmi častý u předškolních dětí, které ještě nemají tolik vyvinuté kognitivní strategie, u dětí ve věku 9 -12 let však může být somatizace stále poměrně častým způsobem vyrovnávání se s konfliktním rodinným prostředím, protože repertoár zvládacích strategií dítěte v preadolescentním věku je stále poměrně omezen. (Frosco, 2007, s. 254 - 258)

2.4.1 Vznik a vývoj symptomu

„Uznáváme-li, že je živý organismus autopoetický (sebeutvářející se) systém, pak to znamená, že vytváří své symptomy sám od sebe. Přitom jeden a týž projev může znamenat pokaždé něco jiného.“ (Trapková a Chvála, 2009, s. 44)

Trapková a Chvála (2009, s. 45 - 49) dále dodávají, že jsme vždy součástí nějaké sociální skupiny a v sociálních interakcích vznikají emoce, které jsou bohatým zdrojem symptomů. Emoce jsou přirozeně doprovázeny fyziologickými reakcemi organismu, jako je slzení při smutku, bušení srdce nebo bolesti svalů při napětí, bolesti hlavy při vzteku či lítosti. Všechny parametry v živém organismu nutně kolísají a jsou regulovány zpětnovazebnými mechanismy, a to nejen na tělesné, ale i na psychické a sociální rovině. Při takovém množství interakcí vznikají zcela nahodilé fluktuace, větší odchylky na všech hierarchických úrovních, v každém jádru buňky, v každé organelle, v každé buňce jako celku, v každém orgánu i v tělních tekutinách nebo v celém organismu. Tímto se každá výchylka má šanci stát zdrojem změny. Většina z nich kvůli působení negativních zpětných vazeb zanikne, ale některé si získají pozornost nadřazené úrovně organismu a mohou být dále udržovány, nebo se dokonce stanou novou možností, která bude pozitivní zpětnou vazbou rozvíjena.

2.4.2 Somatická onemocnění

Podle Smith (2004, s. 48), děti strádající pocitem ztráty často vykazují psychosomatické příznaky, například bolesti, poruchy spánku a kožní vyrážky. Někdy koušou a kopají, jindy se u nich objeví poruchy příjmu potravy. Některé nechtějí jíst, jiné se přejídají.

Kučírek (2006, s. 6) rozlišuje 2 skupiny psychosomatických poruch:

- První skupina se týká funkčních poruch (orgánové neurózy), tj. poruch jednotlivých orgánů, kdy orgán jako celek je neporušen (například překyselený žaludek).
- Druhou skupinou jsou psychosomatické nemoci v užším slova smyslu, kdy již dochází k poškození orgánů (organické neurózy), jako například projevené žaludeční vředy.

2.5 Potřeby dětí rozvádějících se rodičů

Pro zdravý vývoj dětí není podstatné, zda jsou jejich rodiče manželé nebo spolu žijí nesezdaní. Zdravý vývoj dětí podle Matouškové (in Matoušek, 2015, s. 103) nemusí ohrožovat ani to, že jsou v péči matky či otce. Pokud spolu nadále rodiče žít nemohou, je nejdůležitější, aby dokázali důsledky rozvodu nebo rozchodu pro dítě zmírnit tím, že jsou schopni se dohodnout na záležitostech spojených s výchovou dítěte a vzájemně respektovat svá práva.

Jurgen (2007, s. 7 – 9) zveřejňuje 20 proseb dětí, jejichž rodiče se rozvádějí. Z knihy cituji jen některé prosby dětí, které začínají oslovením „Milá maminko a milý tatínku...“

„Nikdy nezapomeňte: jsem dítětem vás obou. Mám teď sice jen jednoho rodiče, u kterého převážně bydlím, a který se o mě většinu času stará. Ale druhého rodiče potřebuji úplně stejně.“

„Neptejte se mě, koho z vás mám raději. Mám vás oba stejně rád. Neočerňujte přede mnou toho druhého, protože mě to bolí.“

„Mluvte spolu jako dospělí lidé. Ale mluvte spolu. Nepoužívejte mě jako poslíčka mezi vámi – a už vůbec ne se zprávami, které toho druhého zarmoutí nebo rozčílí.“

„Nehádejte se přede mnou. Buďte ke mně alespoň tak zdvořilí, jako jste k ostatním lidem, a jak to ode mě vyžadujete.“

„Nechte v mém životě co nejvíc věcí tak, jak bývaly před vaším rozchodem. Začíná to u mého pokojíčku a končí u úplných maličkostí, které jsem dělával úplně sám s tatínkem nebo maminkou.“

„Buďte hodní na babičku a dědečka z druhé strany, ikdyž při rozvodu stáli víc u svého dítěte. Taký byste při mně stáli, kdyby se mi vedlo špatně. Nechci ztratit ještě své prarodiče.“

Fordovi (2016, s. 31) dodávají, že je důležité rodičům povědět, jak se děti při rozvodu rodičů cítí a co je trápí. Mohou si tím uvědomit, že mají nad vlastním životem větší vládu. Méně se bojí, cítí se bezpečněji a mohou si být více jistí tím, že si s velkými změnami poradí.

V dalších kapitolách se budu zabývat úpravou poměrů rozvádějících se rodičů k nezletilým dětem.

3 ŘÍZENÍ O ÚPRAVU PRÁV K NEZLETILÝM DĚTEM

Současná právní úprava zahrnuje tzv. tvrdostní klauzuli, kdy zakazuje rozvést manželství, pokud by to ze zvláštních důvodů bylo v rozporu se zájmem nezletilých dětí (§ 755 odst. 2 písm. a) OZ). Soud má povinnost zkoumat situaci nezletilých dětí i bez návrhu, a to bez ohledu na skutečnost, zda se jedná o rozvod smluvený nebo sporný. (Šmíd, 2013, s. 99)

Z výše uvedeného vyplývá, že smyslem zákonné úpravy je ochrana práv nezletilých dětí, které rozpadem manželství svých rodičů ztrácí zázemí a jistotu. V případě, že se rodiče dohodnou na úpravě osobní péče o dítě, vyživovací povinnosti k dítěti, případně i styku nepečujícího rodiče s dítětem, je soudem garantováno, že tato dohoda je v souladu se zájmy dítěte.

První řízení, které v rámci rozvodu probíhá, je opatrovnické řízení. Opatrovnické řízení je podle Nováka a Průchové (2004, s. 30) základní „pilíř“ každého rozvodového procesu. Cílem tohoto řízení úprava rodičovských práv a povinností k dítěti pro dobu během a po rozvodu, zejména, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výchovu. Jelikož se jedná o dítě a péči o něj ze strany rodičů, pak dítě nemůže být zastoupeno vlastními rodiči, neboť by mohlo dojít ke střetu zájmů. Jürgen (2007, s. 22) dodává, že ve sporu rodičů je v právní praxi týkající se dětí zvláště zřetelné, že v centru soudního řízení není ani tak „právo dítěte“, jako spíše v drtivé většině případů „právo na dítě“. Velmi často vykazují taková soudní řízení podobnosti s majetkoprávními soudními spory. Z tohoto důvodu soud ustanoví dítěti opatrovníka, jenž je speciálně ustanovený kvůli hájení práv dítěte a bude jej zastupovat po dobu řízení. Opatrovníkem zpravidla bývá sociální pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí. (Löblová in Matoušek, 2015, s. 161) Do procesu opatrovnického řízení tak vstupují tři strany.

Novotná a Fejtl (2009, s. 61) uvádí, že rozhodnutí o úpravě výkonu rodičovské zodpovědnosti může být nahrazeno dohodou rodičů, která však ke své platnosti potřebuje schválení soudu.

Z výše uvedeného vyplývá, že vztah rodičů a jejich dětí nezaniká žádným rozvodem, natož rozchodem nesezdaného páru. Rozvodem nezaniká ani rodičovská odpovědnost.

3.1 Výkon rodičovské odpovědnosti po rozvodu či rozchodu rodičů

Šínová (2016, s. 36 – 38) uvádí, že rodičovská odpovědnost náleží oběma rodičům bez ohledu na to, zda se dítě narodilo za trvání manželství nebo nesezdaným rodičům. Je-li určeno otcovství k dítěti, rodičovská odpovědnost náleží ve stejném rozsahu matce i otci. Rodičovské odpovědnosti jsou věnována ustanovení § 865 až § 909 OZ. Konkrétní oblasti péče o dítě uvádí § 858 OZ. Jedná se o péči o zdraví dítěte, o tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj dítěte, o ochranu dítěte, o udržování osobního styku s dítětem, o zajišťování výchovy a vzdělání dítěte, o určení místa bydliště dítěte, o zastupování dítěte a o spravování jmění dítěte.

Z uvedeného vyplývá, že rodičovskou odpovědnost vykonávají rodiče společně ve vzájemné shodě a v zájmu dítěte, bez ohledu na to, že spolu rodiče nežijí a že bylo dítě svěřeno do péče pouze jednoho z rodičů, mají oba rodiče při rozhodování o dítěti zásadně rovné postavení. Vyživovací povinnost a právo na výživné nejsou součástí rodičovské odpovědnosti (§ 859 OZ).

Kdykoli soud rozhoduje o rozsahu, způsobu nebo rozsahu výkonu rodičovské odpovědnosti, musí mít podle Novotného (2017, s. 158) na paměti zájem dítěte. Stěžejním dokumentem, který upravuje zájem dítěte, je Úmluva o právech dítěte (dále jen Úmluva) přijatá v New Yorku v roce 1989. Úmluva se vztahuje na nezletilé děti a zavazuje signatářské státy, aby respektovaly a zabezpečily práva obsažená v Úmluvě každému dítěti. Podle čl. 3 Úmluvy, je zájem dítěte předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, až už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. Úmluva v čl. 3 zdůrazňuje, že blaho dítěte má přednost před povinnostmi a právy jeho rodičů – k těm je pouze přihlíženo.

3.2 Okolnosti ovlivňující rozhodnutí o péči o dítě

Petrov (2017, s. 905) uvádí, že při rozhodování o svěřeni dítěte do výchovy rodičů soud sleduje především zájem dítěte s ohledem na jeho osobnost, zejména vlohy, schopnosti a vývojové možnosti, a se zřetelem na životní poměry rodičů. Stávající a očekávanou stálost výchovného prostředí, v němž má dítě napříště žít, citové vazby dítěte k jeho sourozencům, prarodičům, popřípadě dalším příbuzným i nepříbuzným osobám. Soud bere vždy do úvahy, který z rodičů o dítě řádně pečoval a řádně dbal o jeho citovou, rozumovou a mravní výchovu, jakož i to, u kterého z rodičů má dítě lepší předpoklady zdravého a úspěšného vý-

voje. Novotný (2014, s. 168) dodává, že neméně rozhodující je rovněž posouzení schopností rodiče dohodnout se na výchově s druhým rodičem. Soud dbá při rozhodování o svěřeni dítěte do péče na právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi, na právo druhého rodiče, jemuž dítě nebude svěřeno, a na pravidelnou informaci o dítěti.

3.2.1 Zájem dítěte

Nejlepší zájem dítěte je považován za prioritní a klíčovou zásadu ve všech věcech, které se týkají dítěte. S přesnou definicí „nejlepší zájem dítěte“ se nesetkáváme v žádných vnitrostátních či mezinárodních normách. Zájem dítěte je pojmem objektivním, který se však musí interpretovat individuálně vzhledem ke konkrétnímu dítěti a okolnostem případu. Se zásadou nejlepšího zájmu souvisí práva dítěte, která musí být při každém rozhodování vzata a posouzena. (Hrušáková a Westphalová, 2014, s. 847)

Kornel in Matoušek (2015, s. 70 - 71) uvádí, že s neurčitostí pojmu nejlepší zájem dítěte se právo snaží vypořádat různými způsoby. Například český Národní akční plán k transformaci a sjednocování systému péče o ohrožené děti na období 2009-2011 uvádí, že nejlepší zájem dítěte má sloužit k tomu, aby životní úroveň a podmínky, nezbytné pro jeho zdravý tělesný, duševní, duchovní, mravní a sociální vývoj a plnohodnotné dětství, a osobní potenciál dítěte byly plně vyvinuty v rámci rodiny. V rozhodování péči o dítě, kdy soud musí brát podle § 907 odst. 2 občanského zákoníku ohled na osobnost dítěte, zejména na jeho vlohy a schopnosti ve vztahu k vývojovým možnostem a životním poměrům rodičů, jakož i na citovou orientaci a zázemí dítěte na výchovné schopnosti každého z rodičů, na stávající a očekávanou stálost výchovného prostředí, v němž má dítě napříště žít, na citové vazby dítěte k jeho sourozencům, prarodičům, popřípadě dalším příbuzným i nepříbuzným osobám.

3.3 Právní možnosti při rozhodování o výchově dítěte

V českém právním systému existovala jen výhradní péče, která byla později nahrazena péčí společnou, a v roce 1994 byla ustanovena instituce péče střídavé. (Bakalář, Nováková a Novák, 1996, s. 52).

V zájmu dítěte podle Šínové, Westphalové a Králíčkové (2016, s. 197 – 198) je, aby se rodiče na porozvodové péči o dítě dohodli. Dohoda, na jejímž obsahu participovaly obě strany, je zásadně v praxi respektována více než autoritativní rozhodnutí soud, protože rodiče jako do-

spělí lidé mají klíčovou pozici, kterou nemůže nahradit žádná instituce, ani soud. Ačkoli rodiče předloží soudu jejich dohodu o výkonu péče o dítě po rozvodu manželství, soud není povinen tuto dohodu schválit. V opatrovnickém řízení bude zkoumáno, zda dohodnutý způsob výkonu péče o dítě je v souladu se zájmy dítěte.

Z uvedeného vyplývá, že soud během řízení může dojít k závěru, že dohoda rodičů není v zájmu dítěte, dohodu rodičům neschválí a rozhodne autoritativně.

Soud může podle Novotné, Ivičičové, Syručkové a Vondráčkové (2017, s. 174) rozhodnout o výhradní péči jednoho z rodičů, střídavé péči nebo společné péči. § 906, odst. 1, občanského zákoníku ještě uvádí další formu svěřeni dítěte do péče a to do péče jiné osoby než rodiče, je-li to potřebné a v zájmu dítěte. V dalších kapitolách se budu zabývat pouze péčí, která se týká rodičů.

3.3.1 Výhradní péče jednoho z rodičů

Šínová, Westphalová a Králíčková (2016, s. 198) uvádí, že soud může rozhodnout o tom, že o dítě bude po rozvodu pečovat jen jeden z rodičů. Druhý rodič zůstává i nadále nositelem a vykonavatelem rodičovské odpovědnosti a má právo na styk s dítětem. Autorky dále dodávají, že s tímto typem péče, souvisí v praxi především problém nepochopení obsahu pojmu péče o dítě a jeho směřování s rodičovskou odpovědností jako celkem.

3.3.2 Střídavá péče

Střídavou péčí je podle Petrova (2017, s. 904) dítě svěřeno pro určité časové období do péče jednoho z rodičů a pro následující časové období do péče druhého rodiče, přičemž tato období nemusí být bezpodmínečně stejná. Jeho délka závisí na vůli rodičů, vůli dítěte, na konkrétních podmínkách a okolnostech každého jednotlivého případu.

3.3.3 Společná péče

Společná péče jde podle Ševčíka (2016, s. 59) o typ péče, kdy rodiče budou o dítě či děti i nadále pečovat společně, v podstatě jako by ani k jejich rozvodu nedošlo. Podmínkou je společné bydliště a schopnost reálně o dítě společně pečovat. Oba rodiče musí s tímto typem péče výslovně souhlasit.

3.4 Odborné instituce účastníci se rozvodu/rozchodu rodičů

Jürgen (2007, s. 23) uvádí, že rodičovského sporu se podle stavu konfliktu účastní zpravidla pět odborných profesí: soudy, advokáti, odbory péče o děti, odborné poradny a soudem povolaní znalci. Vždy reprezentují disciplíny právní vědy, psychologie, sociální pedagogiky a sociální práce.

3.4.1 Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD)

„Sociálně-právní ochrana dítěte představuje zajištění práva dítěte na život, jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním. Ochrana dítěte, která je širším pojmem než sociálně-právní ochrana, tak zahrnuje ochranu rozsáhlého souboru práv a oprávněných zájmů dítěte, a je proto upravena v různých právních odvětvích a v právních předpisech různé právní síly.“ (Odbor21, 2013)

Moderní sociálně-právní ochranu dětí lze podle Pemové a Ptáčka (2012, s. 27) charakterizovat jako centrálně garantovanou, ale lokálně provozovanou. Centralizace řízení ochrany dětí zajišťuje rovný přístup všem dětem v nouzi, je zárukou, že hodnocení situace dítěte (rodiny) i následná intervence bude realizována standardně, objektivně a transparentně a umožňuje externí analýzu a kontrolu zvolených postupů. Zároveň je však nezbytné, aby konkrétní výkon ochrany dětí probíhal na lokální úrovni, se znalostí dítěte, rodiny, komunity i širších sociálních souvislostí daného regionu, s možností pravidelného a intenzivního kontaktu s klienty a návaznými sociálními službami.

Nezletilé dítě podle Hrušákové a Králíčkové (2016, s. 126) není nijak chráněno proti rozchodu rodičů, je však třeba je chránit v souvislosti s rozchodem rodičů. OSPOD může podle Dávida (in Hrušáková, 2015, s. 257) poskytnout poradenství rodičům, jak při řešení složité rodinné situace postupovat, jak co nejméně zatížit dítě, jakou pomoc vyhledat a využít, případně samy tuto pomoc mohou poskytnout.

Rogalewiczová (2015, s. 713 – 719) uvádí, že v soudním řízení vystupuje sociální pracovník OSPOD jako zástupce dítěte, prezentuje jeho názor, hájí jeho zájmy. Současně však v rámci výkonu sociálně-právní ochrany dětí patří mezi povinnosti OSPOD přispívat k obnovení narušených funkcí rodiny, což jednoznačně vyžaduje úzkou spolupráci s rodiči.

Pro zajištění objektivních informací o dítěti a jeho rodině je podle Matouška a Pazlarové (2016, s. 16) OSPOD povinen provést standardizované vyhodnocení situace rodiny. Vyhodnocování zahrnuje zanesení ověřitelných informací týkajících se zdraví, chování, emočního vývoje, učení, samostatnosti, rodičovských kapacit a dalších oblastí života dítěte a rodiny do standardizovaného formuláře. Ze zjištěných informací jsou následně definovány potřeby dítěte, rizika, která dítě ohrožují, přání dítěte a rodičů a zdroje podpory dítěte a rodiny. Vyhodnocení je průběžně aktualizováno a slouží jako podklad pro vytvoření individuálního plánu ochrany dítěte a práci s rodinou a dítětem. Vyhodnocování zahrnuje též informace, které mohou být poskytnuty zdravotníky, policií, službami nebo školou.

V návaznosti na vyhodnocení situace dítěte a rodiny je zpracován individuální plán ochrany dítěte (IPOD). V němž jsou zahrnuty všechny potřeby dítěte vymezené standardizovaným vyhodnocením, včetně návrhů jejich naplnění. IPOD tak obsahuje konkrétní kroky k podpoře dítěte a řešení nepříznivé situace rodiny.

3.4.2 Advokát

Tradiční právní pomoc poskytuje advokát. Novák a Průchová (2004, s. 110) konstatují, že zastupovat se lze nechat kterýmkoliv advokátem, který k tomu bude zmocněn. Základní a stěžejní povinností advokáta je podle Molnárové (2001) chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny. Při výkonu advokacie je advokát povinen využívat důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci uplatnit v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za potřebné. Další povinností advokáta je, aby svého klienta řádně informoval o tom, jak vyřizování jeho věci postupuje, aby mu poskytl potřebná vysvětlení a podklady potřebné pro uvážení dalších příkazů. Je zejména důležité, aby advokát informoval svého klienta o všech možných fakticky i teoreticky použitelných postupech, kterými by se klient mohl domoci svých práv. Informace, které advokát podává svému klientovi, musí být pravdivé, úplné a musí mu být sděleny včas, tak aby měl klient možnost dostatečně zvážit další postup, a uvážit pro kterou variantu řešení se rozhodne. Advokát může v rozhodování klientovi pomoci a některé z možných řešení jeho věci mu navrhnout. Volba konečného postupu je však na samotném klientovi.

Ze stručného výčtu povinností advokáta je zřejmé, že zastává zájem toho, kdo si jeho služby objedná, což v rodičovském konfliktu zpravidla bývá jeden z rodičů. Na konfliktní situaci tak pohlíží pouze z pohledu klienta, čili jednotlivce, nikoli rodiny jako celku. Advokát tedy není ani povinen při zastupování klienta dbát primárně na zájem dětí.

Novák a Průchová (2001, s. 110 – 112) dodávají, že dokladem o uzavřené dohodě o poskytnutí právních služeb je podpis plné moci, kterou se klient zavazuje uhradit cenu za poskytnuté služby. Celková cena záleží na rozsahu, v jakém advokát přebírá zastoupení, rovněž zda-li je odměna daná za jednotlivé úkony právní moci nebo odměna hodinová a zda jde o odměnu smluvní nebo mimosmluvní.

Z výše uvedeného vyplývá, že pokud se rodiče na péči o dítě nedohodnou, pak je velká pravděpodobnost, že při řešení této otázky využijí právní pomoci advokáta a tím jim vzniknou náklady na právní zastoupení. S ohledem na zdlouhavé soudní řízení není vyloučeno, že tyto náklady porostou až do závratných výšek.

V současnosti se těžiště práce advokáta podle Löblové (in Matoušek, 2015, s. 163 – 165) v opatrovnickém řízení posunulo směrem k dokazování vhodnosti typu péče o dítě, jež si klient přeje. Advokát je povinen primárně hájit klientovo přání čili procesní postoj svého klienta. A to bez ohledu na to, co si myslí o tomto procesním postoji, popřípadě opravdovém výkonu péče klienta o dítě.

3.4.3 Soudce

V této kapitole se budu zabývat pouze rolí opatrovnického soudce, který řeší úpravu poměrů nezletilého dítěte pro dobu během a po rozvodu či rozchodu rodičů.

Nová právní úprava v § 867 OZ výslovně ukládá soudu povinnost před rozhodnutím, které se dotýká zájmu dítěte, poskytnout dítěti potřebné informace, aby si mohlo vytvořit vlastní názor a ten sdělit. Nekola (in Matoušek, 2016, s. 192 – 193) uvádí, že není-li podle zjištění soudu dítě schopno informace náležitě přijmout, vytvořit si vlastní názor či tento názor sdělit, soud informuje a vyslechne toho, kdo je schopen zájmy dítěte ochránit, s tím, že se musí jednat o osobu, jejíž zájmy nejsou v rozporu se zájmy dítěte. U dítěte staršího 12 let konstruuje domněnku, že dokáže informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a ten sdělit. Soudce je v určitých situacích nucen zvát dítě mnohdy nepříliš vyspělé, názorově nevytříbené do jednací síně a dotazovat se jej na názor v souvislosti s navrhovanou úpravou řešení jeho péče.

3.4.4 Mediátor

Novák (2012, s. 127) popisuje mediátora jako neutrálního, nestranného pozorovatele rodičovského konfliktu. Právě touto neutralitou se liší od sebekvalitnějšího právního zástupce.

Jeho posláním je podněcovat obě strany v hledání přijatelných a „průchozích“ řešení. Má pomoci formulovat nabídky kompromisů přijatelných pro obě strany, ujasnit, oč oběma stranám jde, změnit leckdy mylné představy o vzájemném hlubokém nepřátelství a vést tak rodiče k určité míře usmíření.

Účelem mediace je podle Brzobohatého (in Matoušek 2015, s. 124) umožnit rodičům, aby jim zůstala zachována jejich maximální kontrola nad rozhodnutími, která se týkají budoucnosti jejich i jejich dětí. Přenechat tuto kontrolu někomu jinému, např. soudu, je zcela legitimní možností, měla by to však být až možnost poslední. Jsou to právě rodiče, kteří jsou většinou schopni udělat ta nejlepší rozhodnutí ve prospěch svých dětí.

3.4.5 Soudní znalec, odborný poradce

V opatrovnických záležitostech jsou soudem jmenováni jako znalci nejčastěji psychologové. Mají pomoci soudu orientovat se v rodinných vztazích a poskytnout podklady pro rozhodnutí, které bude především odpovídat zájmu dítěte. Soud znalci určuje, koho má vyšetřit, určuje lhůtu, za jak dlouho se tak má stát, i počet exemplářů vypracovaného posudku. Zadává mu také konkrétní otázky, na něž má odpovědět. Např.:

- posoudit, jaká je výchovná způsobilost obou rodičů a jejich osobnostní rysy;
- posoudit, jaké jsou vzájemné vztahy mezi dětmi a rodiči, zda je některý z rodičů negativně ovlivňuje proti druhému, jaké jsou vztahy dětí k sobě navzájem;
- posoudit, který z rodičů má pro výchovu lepší předpoklady. (Novák, 2012, s. 75)

Klinická psycholožka Jana Procházková (in Bachárová, 2016, el. článek) uvádí, že dle jejích zkušeností jako soudního znalce ve věcech opatrovnictví přibývá zejména ostrých a dlouhodobých sporů. Narůstá tak počet případů, kdy se tyto spory táhnou několik let, někdy až do dovršení zletilosti dítěte. „Je to dáno mnoha faktory, které v naší republice působí, kromě jiného tím, že se rodiče často mohou odvolávat – soud vydá po nějaké době trvání sporu rozhodnutí, jeden z rodičů se odvolá a začíná další kolo, někdy se tak soudí až do 18 let věku dítěte. Roky plynou, dítě je psychicky zničené, a nic se nevyřeší.“

4 COCHEMSKÝ MODEL

Podle Matouška (2015, s. 246) je Cochemský model, neboli Cochemská praxe, pojem označující interdisciplinární spolupráci profesí podílejících se na řešení rodičovského konfliktu v záležitostech týkajících se dítěte. Jedná se o postup, který určuje průběh opatrovnického řízení. Klíčová je zde role odborníků, kteří jsou zúčastněni na řízení a vzájemně spolupracují. Cílem tohoto modelu je obnovit komunikaci mezi rodiči a v nejlepším zájmu dítěte upravit rodičovskou odpovědnost. Profese, jež se zúčastňují, jsou například soudce, advokát, pracovník OSPOD, soudní znalci apod. Tyto subjekty vždy reprezentují disciplíny právní vědy, psychologie, sociální pedagogiky a sociální práce. Předpokladem pro fungování metod vycházejících z myšlenek Cochemské praxe je ale především vůle a snaha chtít dělat věci jinak.

4.1 Historie vzniku

Vznikla v roce 1992 v kraji Cochem-Zell v Německu. „Hlavní myšlenkou tohoto systému je zachovat dětem právo na oba rodiče, dát dětem možnost mít k dispozici oba rodiče i v případě, kdy dojde k rozpadu rodiny a rodiče spolu nadále nežijí.“ (Rogalewiczová, 2015, s. 68)

Fungování systému spolupráce a její podstaty popisuje v knize „Du bist mein Kind“ její zakladatel Jürgen Rudolph. Kniha obsahuje i rady rozcházejícím se rodičům, sestavené cochemskou pracovní skupinou. V průběhu dalších let se tato spolupráce šíří do dalších soudních obvodů spolkových zemí. Jednotlivé soudy si přizpůsobily fungování Cochemské praxe podle svých podmínek, nicméně vycházely ze stejného principu, aby rodičovské konflikty byly vyřešeny bez zbytečných průtahů v nejlepším zájmu dítěte. (Dostálová, Kilarová, 2015, s. 9)

V současnosti nachází Cochemská praxe své příznivce také v zahraničí. S jejími myšlenkami se můžeme potkat zejména ve skandinávských zemích, ale také v Británii nebo Japonsku. Její principy jsou v těchto zemích aplikovány buď částečně, nebo zcela. Díky několika iniciativám má Cochemská praxe silné zastoupení již v ČR. (Rogalewiczová a Cimbusová, 2015, s. 68)

4.2 Principy

Spolupráci těchto subjektů v praxi můžeme podle Malacký (2016, s. 76 - 77) rozdělit do tří okruhů:

- 1) **Pravidelné setkávání jednou měsíčně** – na pozvání OSPOD se setkávají zástupci všech výše uvedených profesí. Na těchto setkáních řeší problémy při sociálně-právní ochraně dětí, systémové potíže, se kterými si každá profese sama neumí pomoci, atd. Na těchto setkáních se analyzuje stav kooperace a řeší důsledky a dopady případné nefungující spolupráce. Proto, aby spolupráce fungovala, je potřeba dosáhnout změny na několika místech současně.
- 2) **Interdisciplinární spolupráce v praxi** – v této podobě zahrnuje zejména apel na včasnou intervenci v rodičovských konfliktech u všech profesí. Celkový obraz efektivního zásahu do řešení rodičovského konfliktu je tvořen několika zásadními momenty:
  - na soud se podává pouze stručný návrh advokátů,
  - nejsou vyžadovány písemné zprávy OSPOD,
  - vše potřebné je projednáno na soudě,
  - omezením možnosti vyjadřovat se k návrhům je alespoň částečně eliminováno propírání špinavého prádla, a tím i omezena eskalace konfliktu,
  - pomáhající profese jsou zapojeny do řešení případu okamžitě, na až v momentě, kdy je konflikt zdoluhavým řízením natolik vyhrocen, že je jejich zásah mnohdy zbytečný, atd.

Jednotlivé profese musí být přesvědčeny o tom, že spolupráce s dalšími subjekty je nezbytná a účelná. Musí to být jejich rozhodnutí, podílet se na takové spolupráci. Ne mocenská nařízení.

- 3) **Práce s veřejností** – je nezbytné přivést rodiče zpátky k jejich rodičovské autonomii, a tím také k znovunabytí společné odpovědnosti za řešení konfliktu. Pravidelná setkání s cílem informovat veřejnost o principech efektivního řešení rodičovského konfliktu, o principech interdisciplinární spolupráce a možnostech řešit spor v zájmu dítěte je proto nezbytnou součástí jakéhokoliv modelu, ať už Cochemského nebo jiné jeho obměny.

Malacký (2016, s. 85) dále uvádí, že jednotlivé profese již nadále nemají být nástrojem pro vzájemný boj rodičů, ale měly by být podporou pro rodiče při zvládnání konfliktu, případně

řízení tohoto konfliktu převzít. Základní metodou je propojení kompetencí a úkonů jednotlivých profesí tak, aby na sebe vzájemně navazovaly a byly činěny pokud možno automaticky.

4.3 Cíle

Cochemská praxe je podle Rogalewiczové (2015, s. 11) specifická v tom, že iniciativa k jejímu vzniku nebyla dána pokynem nadřízených orgánů, nebo přímo zákonem, ale vzešla od subjektů, které problematiku v praxi samy řeší. O změnu usilovali lidé, kteří se denně setkávali s problémy, které současná praxe přináší, viděli důsledky, které stávající způsob řešení rodičovských konfliktů na rodiny má. Velkým přínosem a usnadněním procesu byla společná vůle všech zúčastněných subjektů. Nezapojením, byť jen jediného článku interdisciplinárního týmu, ztrácí smysl celý systém, protože nemůže efektivně fungovat. Tento společný přístup a postup je základem pro dosažení cíle.

Rogalewiczová (2015, s. 12) dodává, že interdisciplinární spolupráce není odrazem přísných zákonných ustanovení. Je založena především na vůli a snaze něco změnit, která musí vycházet od zapojených profesí, institucí a hlavně jednotlivých konkrétních osob. Cochemská praxe může fungovat i bez opory v zákoně, protože zákon neporušuje. Na konci řízení by měli stát rodiče schopní spolu komunikovat, dohodnout se v nejlepším zájmu společného dítěte, rodiče, kteří jsou si vědomi toho, že svému dítěti nesmí svým vyhroceným vztahem ubližovat a že je jejich povinností se kvůli společnému dítěti k sobě chovat slušně a vycházet spolu. Výsledkem řízení jsou pak děti, které ani po rozchodu či rozvodu svých rodičů nemusí žádného z nich ztratit.

4.4 Speciální doporučení pro jednotlivé zapojené subjekty

Rodičovský konflikt podle Brzobohatého (2015, s. 4) nemůže vyřešit jen jedna z participujících profesí. Je důležité, aby při práci s rodinou úzce vzájemně spolupracovaly všechny zapojené profese. Jedním ze základních předpokladů pro vyřešení rodičovského konfliktu je komunikace, a to nejen mezi rodiči, ale i mezi ostatními subjekty zapojenými do řešení rodičovského konfliktu.

4.4.1 Doporučení pro rodiče

I kdy rozchod a rozpad rodiny představují složitou životní situaci, velkou ránu a zásah do plánů na společnou budoucnost, tuto bolest a ztrátu rodiče neprožívají sami. Rozvodem nebo rozchodem končí manželství nebo partnerství, ale nekončí rodina. Neměla by se dítěti zavřít možnost mít nadále oba rodiče. Proto by rodiče podle Brzobohatého (2015, s. 85) neměli:

- zatahovat dítě do svých sporů,
- využívat ho jako prostředníka nebo se snažit udělat z něj komplice,
- přenášet na něj své pocity a emoce vůči bývalému partnerovi,
- vnucovat či podsouvat dítěti své názory,
- mít dítěti za zlé to, že má rádo oba rodiče.

4.4.2 Doporučení pro OSPOD

Prvním nástrojem, který má OSPOD k dispozici je postup podle § 11 odst. 1 písm. a) ZOSPOD, tedy poskytnutí poradenství. Východiskem podle Brzobohatého (2015, s. 10) je, že OSPOD poskytne poradenství oběma rodičům ve stejný čas a na jednom místě, aby bylo zcela jasné, že oba dostali identické informace. Výsledkem takového společného jednání může být buď situace, kdy rodiče dojdou za pomoci pracovnice OSPOD k nějaké shodě, nebo nikoliv. Shodou rodičů na procesu dalšího řešení je myšlena situace, kdy rodiče sice nemají shodu na výsledku, ale jsou ochotni se shodnout na způsobu, kterým ho budou dále hledat. Tím může být využití mediace, terapie, odborného poradenství nebo jiných služeb nestátních neziskových organizací či odborníků v dané oblasti.

Pokud je některý z rodičů nereflektuje, resp. odmítá takto nabídnutou pomoc využít, může OSPOD přistoupit k tomu, že rodič, resp. rodičům využití odborné poradenské pomoci nařídí dle § 12 odst. 1 ZOSPOD. Brzobohatý (2015, s. 19) dále uvádí, že v případě odmítnutí spolupráce s odborným poradenským zařízením nebo mediátorem i přes to, že tato spolupráce byla OSPOD uložena, zbývá ještě možnost využití případové konference (dále jen PK) dle § 10 odst. 3 písm. e) ZOSPOD.

Jedním z nejsilnějších nástrojů, které mají OSPOD k dispozici, je uložení výchovného opatření podle § 13 odst. 1 ZOSPOD. Při stanovení dohledu se jedná o jeden z nejvýznamnějších signálů pro jednoho z rodičů, že situace, kterou vědomě udržuje nebo vytváří je velmi závažná.

4.4.3 Doporučení pro advokáty

Jedná-li advokát v zájmu svého klienta, nesmí podle Brzobohatého (2015, s. 32) zapomínat, že musí jednat také v zájmu dítěte. Podle § 16 věty druhé zákona o advokacii není advokát vázán pokyny klienta, pokud jsou v rozporu s právním a stavovským předpisem. Podle č. 7 Úmluvy má dítě právo na oba rodiče. Přistoupí-li advokát na hru svého klienta, která směřuje k odstranění druhého rodiče ze života dítěte, jedná v rozporu s právem dítěte, které mu zaručuje Úmluva. Složením advokátního slibu se advokáti zavázali „na svou čest a svědomí, že budou ctít právo a etiku povolání advokáta a chránit lidská práva.“ Zájem dítěte je na prvním místě, ikdyž jsou advokátem zastoupeni rodiče.

Brzobohatý (2015, s. 33) uvádí, že advokát by se měl snažit podpořit klienta/rodiče, pokud přišel s řešením situace, které by mělo být z dlouhodobé perspektivy prospěšné. Pokud se rodič rozhodne pro smírné řešení sporu, advokát by ho neměl odrazovat, ale naopak mu nabídnout, že pokud bude potřebovat, např. v průběhu mediace, může zavolat a ověřit si správnost navrhovaných procesních postupů v případě. Advokát by měl doporučovat alternativní způsoby řešení sporu a vysvětlovat klientovi, že mu pomůže jako právník, ale ne jako psycholog.

4.4.4 Doporučení pro pomáhající profese (mediátory, poradny, terapeutů)

Cílem služby je podle Brzobohatého (2015, s. 44) to, co si jako cíl definuje klient, tedy rodina, rodiče nebo dítě. Služba pomáhá klientovi v dosažení toho cíle. S klientem však může být reflektován úkol či cíl OSPOD jako součást spolupráce. Zdůrazňuje se vhodnost a účelnost společného jednání všech tří stran. Pokud ke společnému jednání všech tří stran při dojednávání zakázky s poskytovatelem služby nedojde a klienti si zvolí cíl služby odlišný od cíle, který sleduje OSPOD, měla by taková informace být jednou z těch, kterou poskytovatel služby zanese do případné vyžádané zprávy pro OSPOD.

4.4.5 Doporučení pro soudce

Brzobohatý (2015, s. 55) uvádí, že soudce je nevyšší autoritou, která má pravomoc rozhodnout o osudu rodičů a především o osudu jejich dítěte. V nejlepším zájmu dítěte je, aby o něm a ve svém důsledku o jeho budoucnosti rozhodovali sami jeho rodiče. Právě k tomu by soudce jako největší autorita měl rodiče vést. Vysvětlovat jim význam zachování jejich slušného vzájemného vztahu s ohledem na dítě, vést je k opětovnému převzetí jejich společné rodičovské odpovědnosti, vysvětlovat výhody vzájemné dohody, snažit se zprostřed-

kovat komunikaci mezi rodiči, nebo jim doporučit (v krajním případě nařídit) využití odborné pomoci pro obnovení jejich komunikace a zahájení jednání o dohodě.

4.5 Vhodnost Cochemského modelu

Cochemská praxe ale jako každá metodologie není podle Klimeše (2015) úplně universální a jisté procento rozvádějících pro ni není vhodná. Tato metodologie může selhávat:

- a) u těžce psychopatologicky a morálně narušených jedinců, stačí jeden z páru (zejména extrémní poruchy osobnosti čili psychopatie);
- b) u těch rodičů, kteří jsou již deformováni dlouhodobým a neřešeným bojem o dítě;
- c) tam, kde ji někteří z profesionálů ignorují či přímo sabotují;
- d) tam, kde úřady operativně neřeší vznikající problémy;
- e) tam, kde systém netrestá ty, kteří se jej snaží zničit či narušit.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 DESIGN VÝZKUMU

Rozvod či rozchod rodičů je velmi náročnou životní událostí, což je zřejmé už z teoretické části bakalářské práce. Rodičovské konflikty neboli spory mezi rodiči týkající se jejich společného dítěte, patří v dnešní době mezi nejobtížněji řešitelné. Je-li rodičovský konflikt předmětem soudního řízení, zpravidla se s rodinou setkává několik různých pracovníků. Zástupci jednotlivých profesí postupují svými metodami a naučenými postupy přistupují k vyřešení rodinné situace s co nejmenšími negativními následky pro dítě. V posledních letech přichází do České republiky systém založený na efektivní interdisciplinární spolupráci, který by stejného cíle mohl dosáhnout rychleji a snáz. Efektivita spolupráce je důvodem zkoumání tohoto tématu.

5.1 Výzkumné cíle, výzkumné otázky

Hlavním cílem praktické části bakalářské práce je zmapovat, jakým způsobem je možné zmírnit rodičovský konflikt za pomoci Cochemského modelu. V dílčích cílech chci zjistit, jaké jsou možnosti zmírnění rodičovského konfliktu ve vztahu k dítěti a jak může ovlivnit řešený rodičovský konflikt zdravotní stav dětí.

5.2 Volba výzkumné strategie

Pro výzkum byla zvolena metoda případové studie. Výzkumným vzorkem byly případy nezletilých dětí, které jsou evidovány u OSPOD a je u nich vedena spisová dokumentace OM. Dokumenty ve spise nebyly vytvořeny za účelem výzkumu. Jedná se o reálný případ rodiny s dětmi, kde rodiče jsou v rodičovském konfliktu. V případové studii analyzuji soubor událostí, které doprovázely rodičovský konflikt. Rozbor případové studie vychází z pozorování v rodině, která byla provedena sociálním šetřením v rodině a rozhovory s rodiči i dětmi v rámci těchto sociálních šetření. Případová studie neboli kazuistika byla vytvářena sběrem a analýzou dokumentů, které jsou součástí spisové dokumentace OM, což jsou zprávy od soudu, zápisy ze sociálních šetření v rodině, lékařské zprávy, zprávy od psychologů a odborných poradců, emailové korespondence rodičů, zprávy ze základních škol, volnočasových kroužků dětí a záznamů z jednání a rozhovorů s rodiči či dětmi. V kazuistice jsem čerpala z vlastních znalostí z terénu a sbírala jsem vlastní zkušenosti z práce s rodinou.

5.3 Výzkumný soubor

Základním vzorkem byly všechny spisové dokumentace ochrany mládeže (dále jen OM) na OSPOD, které jsou evidované s rodičovským konfliktem. Pro potřeby výzkumu postačil jeden dostupný případ. Předmětem zkoumání v rámci případové studie je rodina, která splňuje podmínky pro možnost využití Cochemského modelu při řešení rodičovského konfliktu. I když je v rodině více než jeden člen, posuzují rodinu jako studii jednopřípadovou.

Rodina je z pracovní praxe a prošla výběrem zaměřeným na získávání specifického typu informací, tzn., že se jedná o rodinu s dětmi, ve které se rodiče rozcházejí. Jejich konflikt je dlouhodobý a u dětí se během konfliktu projevuje změna zdravotního stavu.

V kazuistice není záměrně rozlišeno, zda-li v určité situaci jedná otec, či matka. Předmětem zkoumání je samotná konfliktní situace mezi rodiči a hledání možného řešení, nikoli zkoumání rodičovských konfliktů z pozice genderové dimenze. Taktéž děti nejsou v kazuistice identifikovány pohlavím. Je to z podobných důvodů jako u rodičů, kdy je tento výzkum zacílený na děti obecně a v tomto výzkumu není podstatné, na které z dětí je dopad rodičovského konfliktu tristnější.

6 ANALÝZA PŘÍPADOVÉ STUDIE A VYHODNOCENÍ

Jedná se o rodinu, ve které nejsou rodiče dětí manželi, ale oba jsou jejich biologickými rodiči. Chlapec 7 let a dívka 10 let. Děti, které před rozhodem rodičů byly zdravé. Procházely pouze běžnými dětskými nemocemi.

Jeden z partnerů v rozhovorech uváděl, že v jejich společném životě docházelo k častým konfliktům z důvodu dominance druhého partnera a jeho despektním chováním vůči jeho osobě. Tento partner ve společném soužití velmi silně vnímal manipulativní sklony druhého partnera a jeho tlak na přizpůsobení se životnímu stylu pouze jednoho z partnerů. Také poukazoval na absenci respektu jeho osoby. Dodával, že život rodiny se točil pouze kolem přání a potřeb druhého partnera a mezi partnery nedocházelo k potřebnému konsensu, který by uspokojil obě strany. Nárůst vzájemných konfliktů mělo za důsledek, že tento partner od druhého odešel.

Druhý z partnerů uvedl, že společné soužití bylo bezproblémové do doby, než se narodily děti. Postupně jak děti rostly, vznikaly vzájemné konflikty na způsob výchovy, trávení volného času a celkový přístup k rodinnému životu.

V květnu roku 2012 přišlo na OSPOD oznámení o události s účastí dítěte, kdy mezi rodiči došlo ke konfliktu. Důvodem bylo napadení jednoho rodiče druhým, slovní i fyzické. Konfliktu byly přítomny jejich nezletilé děti. Při rozhovoru sociální pracovnice OSPOD s rodiči bylo zjištěno, že rodiče se rozcházejí a dochází mezi nimi ke konfliktům týkajících se péče o děti. Jeden z rodičů žádal OSPOD o zprostředkování setkání, na kterém by se s druhým rodičem dohodli na péči o děti v době letních prázdnin. Setkání rodičů za asistence mediátorů proběhlo úspěšně. Rodiče se na pravidlech v péči o děti dohodli a souhlasili s dalším setkáním.

Při sociálním šetření bylo zjištěno, že rodiče děti rozdělily, kdy dcera byla u jednoho rodiče a syn u druhého rodiče. Dcera odmítala kontakty s druhým rodičem, který bydlel mimo rodné bydliště dětí. Druhý rodič požadoval kontakt s dcerou, ale respektoval dceřinu citlivost a proto na kontakty nenaléhal. Druhý rodič se o syna nezajímal.

Rodiče se na OSPODU pokoušeli o dohody, které byly za asistence sociální pracovnice, nikoli mediátora. Při předávání dětí nadále docházelo mezi rodiči k vážným konfliktům, které končily oznámením na Policii ČR. Konflikty probíhaly za přítomnosti obou dětí. Ro-

diče vzájemně dohody nedodržovali. Rodiče se k dohodám a jednáním dostavovali a byli schopni dohodu mezi sebou vytvořit.

Jeden z rodičů podal k soudu návrh na svěřeni obou dětí do své péče a oslovil k zastupování své osoby právního zástupce. Vzájemné konflikty mezi rodiči se tak vyostřovali, kdy smluvené dohody nedodržovali a porušování sjednaných pravidel sváděli jeden na druhého. Rodiče si začali předávat informace přes další osoby, které jim byli blízké. Jednalo se o rodinné příslušníky, kamarády a také děti. Rodiče začali ke komunikaci používat emaily, ve kterých se spíše jednalo o jednostranný požadavek nebo podmínku. Na OSPOD je doručeno další oznámení o události s účastí dítěte. V tuto dobu se již oba rodiče radili se svými právními zástupci.

Konflikty se převážně týkaly názorů na způsob a čas kontaktů dětí s druhým rodičem. Sociální pracovníci OSPOD byla svolána případová konference, která měla vést k obnovení vztahů rodičů ve směru k dětem a nastavení pravidel vzájemných kontaktů mezi rodiči a dětmi. Na případové konferenci se vyjádřil jeden z právních zástupců rodiče, že toto setkání je bezpředmětné z důvodu, kdy rodiče jsou schopni vytvořit dohodu a situaci tak vyřešit sami. Na případové konferenci nedošlo k žádné dohodě.

V témže roce v září byli rodiče motivováni ke spolupráci s odborníky, aby dohody, které vytvoří, vzájemně dodržovali. Oba rodiče souhlasili.

Po tuto dobu konfliktu mezi rodiči, děti neměly možnost strávit čas společně. Pokud ano, tak jen velmi zřídka, spíše se jednalo o okamžiky. Kontakt dcery s nepečujícím rodičem nebyl téměř žádný, druhý rodič kontaktu zamezoval. S rodiči se vyjednával asistovaný kontakt matky s dcerou. Děti při rozhovorech s odborníky uváděly, že jediné, co si přejí je, aby byl klid.

Do této doby byl nezletilý poměrně zdravý kluk. Prodělával pouze běžné dětské nemoci, které zvládl v domácím léčení, příp. s lehkým ošetřením pediatra. Trpěl pouze alergiemi na některé pyly a prach. Alergie byly pravidelně odborníkem kontrolovány ambulantně.

Dokud bydleli rodiče spolu, sourozenecký vztah dětí byl vřelý. Vzájemně si pomáhaly, hrály si společně a podporovaly se. Změna nastala po rozchodu rodičů. Starší dcera začala rodičům lhát. Děti si při vzájemném setkání už spolu nepovídají a nehrají si, ale i tak po sobě teskní.

V říjnu 2012 proběhlo soudní jednání ve věci péče o nezletilé děti. Jeden z rodičů navrhoval svěření dětí do své péče. Střídavou péčí tento rodič vylučoval z důvodu špatné vzájemné komunikace mezi ním a druhým rodičem. Druhý z rodičů navrhoval vyřešení komunikačního problému mezi nimi jako rodiči, střídavou péčí nevylučuje. K soudnímu jednání bylo přizváno jedno z dětí. U soudu popisovalo, jak probíhají hádky při osobním setkání rodičů. Dítě se k otázkám na aktuální situaci a vztahu jednoho z rodičů k jeho osobě nevyjadřovalo. Dítě pouze chtělo zůstat v domě, ve kterém dříve bydlelo s rodiči a kde teď aktuálně žije.

Ukázka vzájemného nepochopení rodičů: *Po soudním jednání navrhoval jeden rodič druhému, aby se společně dohodli bez právních zástupců a bez zásahu soudu. Druhý rodič návrh nepřijal, chtěl se o tom poradit se svým právním zástupcem a počkat na verdikt soudu. Druhý rodič tutéž situaci vylíčil tak, že první rodič na něj něco hovořil arogantně a po 5 minutách odešel.*

Důsledkem životních událostí začal jeden z rodičů pečovat o obě děti současně. Jedno z dětí začalo pečujícímu rodiči lhát a tajně docházet za druhým rodičem. Druhý rodič neustále poukazoval na omezování jeho péče prvním rodičem k dětem a opakovaně kontaktoval OSPOD se žádostí, ať zajistí umravnění prvního rodiče. První rodič taktéž kontaktoval OSPOD a stejné situace popisoval jinak než druhý rodič.

Při opakovaných rozhovorech s dětmi na OSPOD bylo zjištěno, že by si přály, aby se rodiče chovali slušně.

Vzájemné konflikty mezi rodiči jsou vyhoceny natolik, že jeden z rodičů podává k soudu návrh na vydání předběžného opatření. Soud tento návrh zamítá. Rodiče docházejí na OSPOD a nahlíží do spisové dokumentace dětí. Veškerou dokumentaci si fotí a materiály předávají svým právním zástupcům.

Konflikt mezi rodiči nadále pokračuje. Jeden z rodičů používá děti jako nástroj msty vůči druhému rodiči a je si svého jednání plně vědomý. Svoje uvědomění prezentuje v rozhovorech se sociální pracovníci. Rodiče jsou sociální pracovníci nabádáni, aby své záležitosti řešili na úrovni dospělých osob a ušetřili tím své děti. Rodiče si děti předávají velmi složitě, většinou s velkými komplikacemi. Předání dětí předchází mailová korespondence rodičů mezi sebou, která je přeposílána rodiči na OSPOD. Pokud spolu rodiče hovoří, tak si hovory zpravidla nahrávají a nahrávkami si vzájemně vyhrožují. Rodiče v jednáních a v komunikaci mezi sebou používají výrazy typu: *Já mám právo na děti, já*

mám právo se s nimi vidět, já mám právo o nich rozhodovat, já mám právo určovat, jak to s nimi bude apod.

Právní zástupce jednoho z rodičů zasílá k soudu doplnění skutkových tvrzení, kde žádá o svěřeni jednoho dítěte do své výlučné péče a u druhého dítěte navrhuje střídavou péči.

Rodiče se účastní schůzky u psychologa, kde jsou rodičům podány informace o práci především na úpravě jejich vztahu, vzájemné domluvě a kultivaci postojů vůči sobě navzájem. Jeden z rodičů během setkání mění svůj postoj a ustupuje od svého návrhu na rozdělení dětí a souhlasí se střídavou péčí u obou dětí. Tento názor prezentuje i na jednání u soudu. Druhý rodič vyjadřuje obavu nad funkčností střídave péče, kdy děti již k prvnímu rodiči jít nechtějí. Jednání bylo odročeno za účelem dalšího dokazování a to dovyslechnutím jednoho z rodičů, výsledkem druhého rodiče a dalšího dokazování.

Jedno z dětí před náhodným setkáním s druhým rodičem utíká a začíná si kousat nehty. Zacpává si uši, křičí a volá, že nechce slyšet, jak by mohl soud rozhodnout. Schovává se před příbuznými druhého rodiče. Po návratu z domácnosti druhého rodiče je jedno z dětí ve špatném psychickém stavu. Je napjaté, stažené do sebe, odmítá komunikovat, vyhýbá se fyzickému kontaktu, uhýbá dotekům, pláče a nechce s nikým mluvit. Odmítá říci příčinu svých obav z druhého rodiče. Rodiče hledají tomuto dítěti psychologa.

Jeden z rodičů hovoří před dětmi o sebevraždě. Jedno z dětí na tuto informaci reaguje pláčem. Téže noci se u dítěte dostaví enuréza s hysterickým křikem ze spánku. Tato situace je řešena s psychologem. Děti se nechovají standardně s ohledem na pocit bezpečí a jistoty.

K jednání jsou předvolané obě děti, které před soudem vypovídají. Na základě výpovědi dětí u soudu, soud rodiče vyzývá, aby zvážili svůj postoj k sobě navzájem a hlavně vůči oběma nezletilým dětem, neboť před opatrovnickým soudem není prostor a ani to není v zájmu jejich dětí, aby rodiče řešili před dětmi, případně skrze ně, své vlastní pochybení z partnerského života a případné nevyřešené křivdy z jejich společného života a jejich rozchodu. Během jednání navrhuje právní zástupce jednoho z rodičů znalecké posudky z oboru psychologie a psychiatrie u druhého rodiče a na zvážení dává vypracování posudku u jednoho z nezletilých dětí. Právní zástupce druhého rodiče navrhuje výslech svědka – rodinného příslušníka.

Jednání soudu se odročilo za účelem dokazování a dovyslechnutí jednoho z rodičů, výsledkem druhého rodiče, výsledkem navrženého svědka a výsledkem odborníků, kteří s dětmi pracovali.

Rodiče v péči o děti fungují neorganizovaně a stále dochází ke konfliktům. Rodiče nejsou schopni se dohodnout na běžných záležitostech kolem dětí. Vzájemně na sebe poukazují, kdo z nich nemá snahu se domluvit. Jeden z rodičů podává, prostřednictvím svého právního zástupce, k soudu návrh na předběžné opatření, kdy chce pečovat o obě děti po dobu každého druhého týdne (od pondělí do pondělí).

Dalšího jednání ve věci péče o děti se zúčastnili jak rodiče, tak část navrhovaných svědků. Jednání bylo odročeno na neurčito, za účelem vyhotovení znaleckých posudků, které byly v průběhu řízení navrženy. Po skončeném jednání bylo rodičům doručeno usnesení k podanému předběžnému opatření, které bylo nařízeno jednomu z rodičů pečovat o děti v době od soboty do středy v daném týdnu a druhému rodiči od středy do soboty v daném týdnu. Druhý rodič se proti Usnesení odvolal a o nějaký čas později zasílá k soudu doplnění k odvolání.

Konflikty mezi rodiči nadále zůstávají. Začínají se dotýkat zdravotní péče nezletilých dětí. Rodiče si velmi složitě předávají informace o proběhlých kontrolách u lékařů a jejich případném léčení. Informace si předávají mailovou korespondencí, kterou v kopii zasílají na OSPOD.

Zdravotní stav dětí se zhoršuje. Obě děti trpí psychogenními průjmy. Jedno z dětí se začíná sebepoškozovat a projevuje se psychogenní astma. Dětem se začínají projevovat kožní problémy.

Rodičovský konflikt, který je vedený na OSPOD, trvá již půl roku. Zprávy ze základních škol dětí jsou uspokojivé. Děti jsou popisovány jako introvertní, kdy zřídka sdělují své zážitky, ale nemají problém s důvěrou. V kolektivu jsou hravé, kamarádské, nedělá jim obtíže navazovat nová přátelství, ostatní spolužáky vnímají pozitivně.

U jednoho z dětí se po předání projevují střevní potíže. Po další době střídavé péče se střevní potíže objevují i u druhého dítěte. Děti jsou se zdravotními problémy hospitalizovány. Mezi rodiči dochází k dalším konfliktům ve způsobu předávání dětí v době jejich nemoci. Rodiče jsou pozváni k jednání na OSPOD a motivováni ke společné návštěvě mediátora. Oba rodiče souhlasí. Přesto, že oba rodiče souhlasí s odbornou intervencí v jejich komunikaci, předávání informací mezi sebou, než se do poradny mediátora dostaví, funguje za pomoci dětí.

Soud Usnesením odmítl odvolání jednoho z rodičů, které bylo podáno na Usnesení o předběžném opatření.

Jeden z rodičů opět podal k soudu návrh na vydání předběžného opatření. Soud Usnesením upravil péči o nezletilé děti po dobu Vánoc. Druhý rodič se proti tomuto Usnesení odvolal.

Jeden z rodičů poukazuje na nefunkčnost střídavé péče. Střídavou péči vnímá jako velmi neuspokojivou, protože mezi rodiči není možná domluva ani na základních organizačních otázkách. Dodává, že při předání dětí dochází nadále ke slovním konfliktům nebo je atmosféra extrémně napjatá. Tento rodič poukazuje na stále se zhoršující zdravotní stav obou dětí.

Rodiče nadále spolu komunikují převážně mailem a nedochází k žádným dohodám, či rozumnému předávání a přijímání informací. Situace se komplikuje i zdravotním stavem dětí, které jsou objednány na různá vyšetření a nedostavují se na ně z důvodu dezinformací mezi rodiči.

Rodiče se téměř po rok trvajícím a intenzivním konfliktu, který je na OSPOD vedený, dohodli na návštěvě mediátora. Rodiče docházeli do poradny pro partnerské a manželské vztahy, ve které jim bylo sděleno, že pokud nebudou mít vůli se dohodnout sami, je zbytečné, aby do poradny nadále docházeli.

Na popud OSPOD se rodiče dostavili na první sezení s mediátorem po téměř 14 měsících silných konfliktních situací, při kterých byly přítomny jejich děti. Na mediaci se rodiče dohodli na změně péče v době letních prázdnin.

Mediační dohoda nebyla rodiči dodržena, nicméně byly viditelné pokroky v komunikaci. V době, kdy docházelo k mírnému zlepšení komunikace mezi rodiči, se zlepšil i zdravotní stav dětí. U obou dětí ustaly průjmové problémy i astma.

6.1 Stručné shrnutí kazuistiky

Rodiče nadále vytrvávají ve svém konfliktu již 1,5 roku. Jejich konflikt se pozvolna přesouvá na děti a jejich zdraví. Rodiče mají problém dohodnout se na termínu mediace, příp. jiných záležitostí, které vyžadují jejich dohodu.

U jednoho z dětí byla potvrzena celiakální sprue. Druhé dítě je často hospitalizované v nemocnici. Absolvovalo vyšetření magnetické rezonance z důvodu častých a silných bolestí hlavy. Vyšetření nic závažného neprokázalo.

Znalecký posudek z oborů psychologie a psychiatrie uvádí, že u jednoho z dětí jsou diskrétní neurotické projevy, neboť citlivě vnímá, že atmosféra mezi rodiči je napjatá, má

intrapsychický konflikt, neboť má pozitivní citovou vazbu k oběma rodičům. Dále nebylo zjištěno, že by děti měly tendenci s rodiči manipulovat, rovněž nebylo zjištěno, že by některý z rodičů s dětmi záměrně manipuloval, nicméně, na jedno z dětí dopadá to, že vnímá tenzi mezi rodiči.

Znalecký posudek dodává, že je v zájmu obou dětí, aby se atmosféra mezi rodiči zklidnila a aby děti vnímaly, že se rodiče vzájemně uznávají. V opačném případě, nedojde-li ke zklidnění, nebude psychický vývoj dětí harmonický.

6.2 Grafické vyhodnocení kazuistiky

Kazuistiku jsem rozdělila do několika fází. Jednotlivá fáze znázorňuje určité situace, které se při rodičovském konfliktu odehrávaly. V každé fázi je uveden dopad rodičovského konfliktu na děti a výsledek konfliktní situace, která je v určité fázi uvedena a popsána.

Tabulka 1 Grafické vyhodnocení kazuistiky

Fáze	Konfliktní situace	Dopad na děti	Výsledek konfliktní situace
1.	Běžné konflikty v rodině.	Sourozenecký vztah dětí je velmi dobrý; děti prodělávají běžné dětské nemoci.	Rodina konfliktní situace zvládá bez pomoci odborníků.
2.	Rozchod rodičů.	Sourozenci jsou rodiči rozdělení; každé z dětí ztrácí svého sourozence a jednoho rodiče.	Dohoda rodičů na krátkodobé péči o děti.
3.	Předávání dětí mezi rodiči.	Děti jsou přítomny konfliktům při předávání; vnímají vzájemné urážky rodičů, vulgární vyjadřování a napadání psychické i fyzické.	Podáno oznámení na PČR o napadení jednoho rodiče; rodičům navrženo sepsání dalších dohod.

Fáze	Konfliktní situace	Dopad na děti	Výsledek konfliktní situace
4.	Rodiče mezi sebou přestávají hovořit a začínají mezi sebou komunikovat pouze mailem; používají formu příkazů a podmínek.	Děti nevidí interakci mezi rodiči. Pokud ano, jedná se pouze o urážky druhého rodiče. Děti ztrácí oporu v obou rodičích.	Svolána případová konference; motivace rodičů ke spolupráci s odborníky (mediátoři, rodinní poradci apod.).
5.	Rodiče do svého konfliktu zapojují i blízké osoby; rodiče komunikují skrze tyto osoby	Sourozenci netráví volný čas společně; dětem se posobě stýská; mají se rády, ale už si při společně nehrají, pokud se vidí; děti si přejí, aby byl klid	Jeden z rodičů podává k soudu návrh na svěření obou dětí do své péče.
6.	Probíhá 1. jednání u soudu – jeden z rodičů odmítá střídavou péči, druhý rodič střídavou péči nevyklučuje.	Jedno z dětí vypovídá u soudu, jak probíhají hádky mezi rodiči. V aktuálním stavu je jedinou jistotou dětem dům, ve kterém vyrůstaly. Děti si přejí, aby se rodiče chovali slušně.	Jednání je odročeno k dalšímu dokazování.
7.	Důsledkem životních událostí pečuje o obě děti jeden z rodičů; druhý rodič zpochybňuje péči prvního rodiče.	Ač jsou sourozenci spolu, jedno z dětí tajně dochází za druhým rodičem - aktuálně pečujícím rodiči začíná lhát.	Jeden z rodičů podává návrh na vydání předběžného opatření na svěření dětí do jeho péče.

Fáze	Konfliktní situace	Dopad na děti	Výsledek konfliktní situace
8.	Jeden z rodičů používá děti jako nástroj msty. Svého jednání si je vědom. Rodiče nereflektují přání dětí - hovoří pouze o svých právech. Rodiče si konflikty mezi sebou nahrávají a nahrávkami si vyhrožují.	Dětem se zhoršuje psychologický stav. Jedno z dětí odmítá komunikovat, vyhýbá se fyzickému kontaktu, uhýbá dotekům, pláče a nechce s nikým mluvit. Odmítá říci příčinu svých obav z druhého rodiče. Jedno z dětí začíná trpět enurézou a hystericky křičí ze spánku. Děti mají nenaplněnou potřebu jistoty a bezpečí.	Děti dochází k psychologovi. Podáno doplnění k podanému návrhu na svěření jedno dítě do výlučné péče jednoho z rodičů a druhé dítě do střídavé péče.
9.	2. jednání u soudu	Obě děti vypovídají u soudu.	Navrženy znalecké posudky. Soud apeluje na rodiče, aby v zájmu svých dětí zmírnili konflikt.
10.	Jeden z rodičů podal k soudu návrh na vydání předběžného opatření - střídavá péče. 3. jednání u soudu	Děti začínají mít zdravotní problémy; trpí psychogenními průjmy a astmatem; jedno z dětí se začíná sebeпоškozovat. Ve škole děti fungují bez potíží.	Jednání bylo odročeno z důvodu vypracování znaleckých posudků. Předběžným opatřením bylo rozhodnuto o střídavé péči – druhý rodič se odvolal.

Fáze	Konfliktní situace	Dopad na děti	Výsledek konfliktní situace
11.	Rodiče zasílají vzájemnou mailovou komunikaci na OSPOD. Rodiče si obtížně a s komplikacemi předávají informace o zdravotních prohlídkách dětí u lékařů. Ke komunikaci využívají děti. Vznikají nové konflikty – předávání dětí v době jejich nemoci a hospitalizaci.	Během aplikace střídavé péče, děti trpí střevními problémy. Děti jsou častěji nemocné a dochází k hospitalizacím.	Navrženo setkání rodičů a mediátora. Podán další návrh na vydání předběžného opatření na péči o děti v době Vánočních svátků.
12.	Konflikty v léčbě dětí a předání zdravotních věcí dětí.	Děti navštěvují různé odborníky a jsou hospitalizovány; stoupá jejich absence ve škole.	Rodiče dochází do poradny pro partnerské vztahy.
13.	Dochází k mírnému zlepšení komunikace mezi rodiči.	Dětem ustaly průjmy a zmírnilo se astma. Nevyžadují hospitalizaci a návštěvy lékařů.	Nadále pokračují soudní řízení.

6.3 Instituce a osoby zasahující do rodičovského konfliktu v jednotlivých fázích rodičovského konfliktu

Instituce a osoby, které se v kazuistice účastní rodičovského konfliktu, jsou rozděleny podle fází. Z uvedeného znázornění je patrné, v kterých fázích zasahovaly jednotlivé instituce do rodičovského konfliktu a jaký vliv měly tyto instituce či osoby, na řešení rodičovského konfliktu.

Tabulka 2 Instituce/osoby zasahující do rodičovského konfliktu

Fáze	Instituce/osoby	Vliv jednotlivých institucí/osob
1.	Rodiče	- jsou schopni situaci řešit sami
2.	OSPOD	- doporučuje rodičům mediátora; provádí šetření v rodině a rozhovory s dětmi; vyhodnocuje situaci dětí v rodině a za spolupráce s rodiči tvoří IPOD
	Mediátor	- pomáhá rodičům k uzavření dohody
	Rodiče	- vytváří dohodu
3.	Rodiče	- dohodu nedodržují; - vzájemně se slovně i fyzicky napadají
	OSPOD	- stává se prostředníkem rodičovského konfliktu; - vytváří s rodiči další dohody
4.	OSPOD	- svolává případovou konferenci, jejíž cílem je eliminovat dopady rodičovského konfliktu na děti; - motivuje rodiče ke spolupráci s odborníky
	Rodiče	- oslovují právní zástupce; - souhlasí se spoluprací s odborníky
	Právní zástupci	- případovou konferenci nepodporují – nevnímají ji jako potřebnou - sdělují, že rodiče jsou schopni se dohodnout; - zastupují jednotlivého rodiče v konfliktu a prosazují práva svého klienta
4.	Blízké osoby rodině	- podporují rodiče, aby se dohodli; - později se staví na stranu „svého“ rodiče a podporují jeho strategii

Fáze	Instituce/osoby	Vliv jednotlivých institucí/osob
5.	OSPOD	- ustanoven kolizním opatrovníkem; - vyhodnocuje situaci dětí v rodině a za spolupráce rodičů vytváří IPOD
	Rodiče	- podávají návrh k soudu o svěření; - situaci řeší s odborníky jednotlivě; - dohody nedodržují – vzájemný konflikt narůstá; - poukazují na nedostatečnou péči druhého rodiče
	Právní zástupci	- vypracovávají návrhy k soudu o svěření dětí do péče svého klienta; - prosazují zájem svého klienta a podporují jej v přesvědčení o „škodlivosti“ péče druhého rodiče na děti
	Soud	- vyslýchá zúčastněné a odročuje soudní jednání k dokazování dalších skutečností a výslechů dalších osob
6.	OSPOD	- svolává rodiče k jednání a s rodiči se domlouvá na přehodnocení IPOD
	Rodiče	- analyzují zpracovaný IPOD a odmítají dokumenty podepsat – argumentují poradou s právním zástupcem (své rodičovské kompetence předávají na třetí osoby)
	Právní zástupci	- doručují k soudu nové skutečnosti v konfliktu; - snaha o dokázání nedostatečné péče druhého rodiče

Fáze	Instituce/osoby	Vliv jednotlivých institucí/osob
7.	OSPOD	- poukazuje na potřeby dětí a rodiče vybízí k vzájemnému respektu a vstřícnosti; - doporučuje řešit konfliktní situace mimo dosah dětí a s odbornou pomocí
	Rodiče	- rodiče s odbornou pomocí souhlasí, ale nedokáží se dohodnout na formě pomoci - dochází na OSPOD za účelem nahlédnutí do spisové dokumentace dětí; - zjištěné informace předávají právním zástupcům
	Právní zástupci	- shromažďují materiál ze spisové dokumentace a k soudu dodávají důkazy, které poškozují druhého rodiče
8.	OSPOD	- provádí sociální šetření v rodině a soudu podává zprávy o aktuální situaci v rodině; - hovoří s dětmi; - rodiče upozorňuje na akutnost řešení zhoršeného zdravotního a psychického stavu dětí, který je způsobený vlivem rodičovského konfliktu
	Rodiče	- soustředí se na svá práva a opomíjejí potřeby a práva dětí; - přibývají konflikty ve zdravotní péči o děti (kdo, kdy a kam půjde s dítětem na vyšetření)
	Právní zástupci	- k soudu doručují doplnění k podaným návrhům, příp. podaným opravným prostředkům; - poukazují, jak je péče jejich klienta pro děti výhodnější a druhého rodiče posazují do role méně schopného – pokračuje „praní špinavého prádla“

Fáze	Instituce/osoby	Vliv jednotlivých institucí/osob
9.	OSPOD	- je součástí emailové komunikace rodičů,
	Rodiče	- rodiče si vzájemně předávají informace přes mail a zasílají je na OSPOD; - jeden z rodičů zpochybňuje vyšetření dětí u lékařů a během jeho péče tam nedochází – vznikají nové konflikty
	Právní zástupci	- navrhují znalecké posudky rodičů v péči o děti a jejich výchovných kompetencí
	Soud	- apeluje na rodiče, aby zmírnili svůj konflikt a začali pracovat na jeho vyřešení
10.	OSPOD	- provádí rozhovory s dětmi a průběžně přehodnocuje situaci v rodině a vytváří nové IPOD; - požaduje zpracování zpráv od institucí a odborníků, kteří s dětmi pracují (škola, lékař, psycholog, apod.)
	Rodiče	- vzájemně se odvolávají proti vydaným Usnesením
	Právní zástupci	- připravují podklady k soudu zaměřené na zpochybnění výchovných kompetencí druhého rodiče
	Soud	- odročuje jednání k dalšímu dokazování a vyhotovení znaleckých posudků
	Soudní znalec	- vypracovává posudek rodičovské péče obou rodičů vůči dětem

Fáze	Instituce/osoby	Vliv jednotlivých institucí/osob
11.	OSPOD	- navrhuje rodičům mediátora a podporuje rodiče v dohodě o výběru vhodného mediátora
	Rodiče	- střídavě řeší zdravotní stav dětí a jejich hospitalizace; - nedokáží se dohodnout na mediátorovi a termínu schůzky s ním
	Právní zástupci	- podávají za rodiče opravné prostředky a nové důkazy proti druhému rodiči
	Soud	- doručené dokumenty analyzuje a vydává Usnesení o předběžném opatření péče o děti, kdy rodiče o děti pečují formou střídavé péče;
12.	OSPOD	- analyzuje situaci v rodině, kdy dochází k zjištění, že zdravotní a psychický stav dětí se stabilizoval -
	Rodiče	- rodiče dochází do poradny pro partnerské vztahy – konflikt se mírně snižuje
	Poradna pro partnerské vztahy	- ač s rodiči pracuje, během sezení je informuje, že pokud v sobě nenaleznou vůli dohodnout se, je zbytečné do poradny docházet

6.4 Rozbor kazuistiky dle Cochemského modelu

V další kapitole je analyzovaná kazuistika v Cochemském modelu. V jednotlivých fázích jsou uvedeny instituce a osoby, které byly v danou chvíli účastny rodičovského konfliktu. Poslední sloupec uvádí, jak mohly jednotlivé zúčastněné subjekty na rodiče působit, aby naplnily podstatu Cochemského modelu a tím přenechali rodičům výhradní právo rozhodnout o dalších krocích, které je vedou k dohodě.

Tabulka 3 Vliv jednotlivých institucí/osob v Cochemském modelu

Fáze	Instituce/osoby	Vliv jednotlivých institucí/osob v Cochemském modelu
1.	Rodiče	- jsou schopni situaci řešit sami
2.	OSPOD	- neřeší problém rodičů; - vnímá přítomnost krizové situace a rodiče směřuje k řešení budoucnosti (nezabývá se minulostí); - vytváří podporu pro posílení rodičovských kompetencí u obou rodičů – vyjadřuje rodičům respekt – oběma v přítomnosti obou; - vede rodiče k převzetí rodičovské odpovědnosti - vyhodnocuje situaci dětí v rodině a za spolupráce s rodiči tvoří IPOD – tj., že s rodiči řeší péči o děti – nutnost neustále se domlouvat (zdrav. záležitosti, vzdělání apod.) - zjištěné informace předává koliznímu opatrovníkovi
	Kolizní opatrovník	- vede rozhovory s dětmi – vyhodnocuje zjištěné informace a předává je pracovníkovi OSPOD - účastní se dohody s rodiči, na které jim představuje přání dětí a jejich práva; - s rodiči vytváří dohodu, kterou předkládá k soudnímu jednání
	Rodiče	- rodiče se účastní jednání s kolizním opatrovníkem a vytváří dohodu

Fáze	Instituce/osoby	Vliv jednotlivých institucí/osob v Cochemském modelu
3.	Rodiče	- dohodu nedodrží; - vzájemně se slovně i fyzicky napadají
	OSPOD	- doporučuje/příp. nařizuje rodičům mediátora
	Mediátor	- nejprve jedná s rodiči samostatně s každým rodičem a poté dochází ke společnému setkání; - rodiče jsou vedeni k převzetí rodičovské odpovědnosti; - zprostředkovává rodičům komunikaci a poskytuje odborné poradenství – cílem je uzavření dohody; - spolupracuje s OSPOD
4.	OSPOD	- svolává případovou konferenci, jejíž cílem je eliminovat dopady rodičovského konfliktu na děti; - motivuje rodiče ke spolupráci s odborníky; - motivuje blízké osoby rodičů, aby oba rodiče podporovali k utvoření dohody
	Rodiče	- oslovují právní zástupce; - souhlasí se spoluprací s odborníky
	Právní zástupci	- účastní se případové konference a navrhuje řešení ze strany svého klienta (rodiče), které povedou ke vzájemné dohodě rodičů; - jednají férově, věcně a bez jakéhokoli pokusu o hodnocení druhého rodiče
	Kolizní opatrovník	- účastní se případové konference, na které sděluje přítomným přání dětí a jejich práva;
Blízké osoby rodině	- podporují rodiče, aby se dohodli; - pomáhají rodičům vytvoření stabilního zázemí pro děti	

Fáze	Instituce/osoby	Vliv jednotlivých institucí/osob v Cochemském modelu
5.	OSPOD	- vyhodnocuje situaci dětí v rodině a za spolupráce rodičů vytváří IPOD
	Rodiče	- podávají k soudu návrh dohody; - konflikty řeší s odborníky; - se snaží o zdržení konfliktních situací v přítomnosti dětí
	Právní zástupci	- vypracovávají pro rodiče dohodu
	Soud	- vyslýchá zúčastněné a zkoumá dohodu rodičů, zda-li je v zájmu dítěte – dohodu schvaluje - v případě komplikací, nařizuje druhé jednání; - rodičům nařizuje pokračování v odborné péči
6.	OSPOD	- svolává rodiče k jednání a s rodiči se domlouvá na přehodnocení IPOD
	Rodiče	- analyzují zpracovaný IPOD a odmítají dokumenty podepsat – argumentují poradou s právním zástupcem (snaží se své rodičovské kompetence předat na třetí osoby)
	Odborná pomoc	- směřuje k deeskalaci rodičovského konfliktu a převzetí rodičovské odpovědnosti - spolupracuje s OSPOD a soudem
	Právní zástupci	- motivují rodiče ke spolupráci s OSPOD – jejich aktivním zapojení na tvorbě IPOD a zodpovědnosti na jeho dodržení; - spolupracuje s OSPOD a kolizním opatrovníkem

Fáze	Instituce/osoby	Vliv jednotlivých institucí/osob v Cochemském modelu
7.	OSPOD	- poukazuje na potřeby dětí a rodiče vybízí k vzájemnému respektu a vstřícnosti; - doporučuje řešit konfliktní situace mimo dosah dětí a s odbornou pomocí
	Rodiče	- dodržují nařízenou odbornou pomoc - dochází na OSPOD za účelem nahlédnutí do spisové dokumentace dětí; - zjištěné informace předávají právním zástupcům
	Právní zástupci	- z materiálů ze spisové dokumentace hledají možnosti uzavření dohody s druhým rodičem - spolupracují s OSPOD a kolizním opatrovníkem
8.	OSPOD	- analyzuje situaci v rodině, - zdravotní a psychický stav dětí je dobrý;
	Rodiče	- předkládají soudu dohodu
	Soud	- rodičům dohodu schvaluje

7 DISKUSE

Rozbor kazuistiky ukazuje, že mezi rodiči se odehrává interpersonální konflikt, jehož příčina se dotýká osobních hodnot každého z rodičů. Vznik konfliktu zasahuje do partnerského soužití, kdy se rodičům ještě nenarodily děti. Vzájemné partnerské konflikty se přenesly do oblasti výchovy dětí, na vedení domácnosti nebo na celkový přístup k řešení konkrétních rodinných situací. Není známo, jakým způsobem rodiče dřívější konflikty řešily a co konkrétně jim v řešení těchto situací pomáhalo. Ačkoli děti do této doby byly zajisté svědky rodičovských hádek a neshod, stále měly jistotu kompaktnosti rodiny.

Rodiče se aktuálně nachází ve fázi destrukce, kdy oba zoufale usilují o poškození toho druhého a tolerují vlastní ztráty, když jsou „kompenzováni“ ztrátami toho druhého. Největší ztráty si z této situace odnášejí děti, kdy v destrukční fázi konfliktu rodičů, přichází o oba rodiče. Z výzkumu je patrné, že děti nemají možnost ovlivnit situaci mezi rodiči a stávají se hlavními poraženými, což vyplývá i z dalšího vývoje rodičovského konfliktu. S probíhajícím rodičovským konfliktem děti strádají jak po emoční, citové stránce a psychologické, tak i po zdravotní, kdy se u dětí objevují zdravotní problémy, které začínají mít charakter chronického onemocnění.

Analýza kazuistiky potvrdila, že rodiče setrvávají ve starém partnerském konfliktu, který se pouze rozšiřuje a rodiče již nejsou schopni vnímat toho druhého jako osobu, která je v životě jejich dítěte klíčová. Druhému rodiči neprojevují respekt a úctu, která je tolik potřebná i pro zdravý psychologický, emoční a sociální vývoj dětí. Zde se otvírá prostor pro působení interdisciplinárního týmu, který by oba rodiče motivoval a vedl ke vzájemnému respektu a úctě druhého rodiče. Cílem zúčastněných osob není oba rodiče stmelit, ikdyž by si to jejich děti zajisté přály. Cílem je, což vyplývá i z přání a prosb dětí, které uveřejnil Rudolph Jürgen ve své knize: *Du bist mein Kind: die „Cochemer Praxis“ – Wege zu enem menschlicheren Familienrecht*, aby se rodiče k sobě chovali navzájem slušně a vážili si druhého rodiče jako rodiče, jejich jediného dítěte.

Z analýzy případové studie je zřejmé, že pokud by v první fázi dohody, kterou rodiče za asistence mediátora vytvořili, došlo k rychlému soudnímu jednání, na kterém by soud dohodu rodičů schválil, bylo by pro obě strany velmi složité takto schválenou dohodu nedodržet, příp. porušit. Rodiče by tímto rychlým jednáním získali plnou kontrolu nad svou rodičovskou kompetentností, protože jejich dohoda by byla schválená soudem. V kazuistice se ukazuje, že ikdyž se rodiče proti výrokům soudu odvolávají, platná usnese-

ní dodržují. V péči o děti by mezi rodiči nastal jistý řád a děti by v této situaci získaly pocit bezpečí.

Podpora advokátů, která by rodiče vedla k vzájemnému slušnému jednání mezi sebou, více než „praní špinavého prádla“ a hledání na druhém rodiči jeho nekompetentnost v péči o děti, by taktéž špela k vyřešení vzájemných sporů. Z výzkumu vyplývá, že advokát má možnost rodiče motivovat k dohodě a zároveň hájit zájem svého klienta, aniž by musel jakkoli hodnotit druhého rodiče.

V rámci spolupráce interdisciplinárního týmu se, dle rozboru kazuistiky, jeví velmi dobrá spolupráce rodičů s odbornými poradci, kteří mohou rodičům nabídnout tolik potřebnou ventilaci jejich trápení a odborným vedením u rodičů rozvíjet ztracenou rodičovskou důvěru, respekt a úctu. Rodiče tak mají možnost si uvědomit, že již nejsou partnery, ale dokud bude jejich dítě žít, budou rodiče.

Analýza kazuistiky ukázala, že při spolupráci zúčastněných institucí na rodičovském konfliktu, může dojít k jeho zmírnění a zkrácení. Tato vzájemná spolupráce motivuje oba rodiče k dohodě a tím zastavuje rozvoj jejich konfliktu. Rodiče jsou nuceni k přemýšlení a jednání směrem k dohodě a nikoliv směrem k ventilaci starých křivd a jejich eskalaci. *Ex unitate vires* – v jednotě je síla, je rčení, které lze v kroku Cochemského modelu dosáhnout zmírnění rodičovského konfliktu.

Protože se jedná o nově zavádějící se metodu spolupráce interdisciplinárního týmu na rodičovském konfliktu, rozšíření výzkumu se jeví jako potřebné. Nabízí se výzkum spolupráce ze strany jednotlivých profesí interdisciplinárního týmu. Výsledky výzkumu by mohly ukázat, jak lze spolupráci zefektivnit a případně by mohly nastínit metodiku pro jednotlivé profese, která by se stala vodítkem v práci s rodičovským konfliktem. Dalším zajímavým výzkumem se jeví úspora finančních prostředků a času stráveného při řešení rodičovského konfliktu. Posledním velmi pozoruhodným výzkumem se ukazuje míra dopadu rodičovského konfliktu, který by byl vyřešený Cochemským modelem.

ZÁVĚR

V Cochemském modelu jde o funkční řešení opatrovnických sporů, které je zaměřené na práci s rodiči s cílem naučit je komunikovat na rodičovské úrovni. Interdisciplinární spolupráci aplikuje v České republice již několik soudů, při nichž vznikly interdisciplinární týmy složené z dalších zástupců profesí, které nějakým způsobem participují na řešení rodičovského konfliktu.

Rozvod či rozchod rodičů je velmi těžká životní situace, která patří k jedné z nejstresovějších situací v životě člověka a pro dítě velmi traumatizující. Rozchod bývá mnohdy plný nenávisti a různých projevů agrese. Pod vlivem všech těchto emocí pak rodiče vstupují do rozvodového řízení a po boku právních zástupců zauímají bojové pozice a jejich spor a s ním prožívané emoce se vyostřují. Rodiče zapomínají, že jsou rodiči svému dítěti a „zájem dítěte“ se často používá jako prázdný pojem k prosazení vlastních zájmů, dosažení satisfakce, či ublížení druhému rodiči. Problematické je také rutinní nastavení systému v řešení rodičovského konfliktu, které přímo nebo nepřímo vede rodiče k tomu, aby spor vedli a snažili se z něj vyjít, jako „ten lepší rodič“.

Cílem této práce bylo zjistit, jakým způsobem je možné zmírnit rodičovský konflikt za pomoci Cochemského modelu. Jednou z podmínek je, aby se rodiče dokázali dohodnout a spolupracovat s institucemi, které jsou součástí interdisciplinárního týmu. Dalším předpokladem je jednotný cíl interdisciplinárního týmu a načasovaná návaznost služeb.

Možností na zmírnění rodičovského konfliktu ve vztahu k dítěti je uznání, respekt a úcta druhého rodiče. Děti rozhádaných rodičů si přejí, aby se rodiče k sobě chovali slušně, nepoužívali je jako nástroj k vyřizování svých záležitostí a jako jejich komunikační kanál.

Eskalaci konfliktu mezi rodiči dochází u dětí ke zhoršení zdravotního stavu. Důležitá role v interdisciplinárním týmu je zdravotně sociálního pracovníka, který může rodině pomoci zvládnout negativní sociální důsledky nemoci dětí. Při spolupráci s rodinou nahlíží na situaci z holistického pohledu, tzn., že při zpracování vyhodnocení situace dítěte a následného vytvoření IPOD, bere v úvahu jak tělesné, tak psychosociální potřeby dítěte.

Na reálném případě se autora pokusila dokázat funkčnost Cochemského modelu v praxi a vypracovaná analýza může sloužit k motivaci rozcházejících se rodičů, se dohodnout.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BACHÁROVÁ, Gabriela. *(Po)rozvodové boje: když rodiče zapomínají na děti* [online]. 10.10.2016 [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/porozvodove-boje-kdyz-rodice-zapominaji-na-deti-136.html>.
- [2] BAKALÁŘ, Eduard, Markéta NOVÁKOVÁ a Daniel NOVÁK. *Průvodce rozvozem pro všechny zúčastněné*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1996, 256 s. ISBN 80-7106-157-3.
- [3] BERGER, Maurice a Isabelle GRAVILLON. *Když se rodiče rozvádějí: jak pochopit citění dítěte a jak mu pomoci*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 131 s. ISBN 978-80-7367-843-2.
- [4] BRZOBOHATÝ, Robin, Martina CIRBUSOVÁ a Romana ROGALEWICZOVÁ. *Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte*. Metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů nejen s mezinárodním prvkem. Vyd. 1. Brno: Tribun EU, 2015, 118 s. ISBN 978-80-263-1010-5.
- [5] FORD, Melanie, Annie FORD, Steven FORD a Jann BLACKSTONE-FORD. *Jak přežít, když se rodiče rozvádějí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2016, 77 s. ISBN 978-80-262-1108-2.
- [6] FOSCO, Gregory M. a John H. GRYCH. Emotional expression in the family as a context for children's appraisals of interparental conflict. *Journal of Family Psychology*. 2007, **21**(2), 248-258. ISSN 1939-1293.
- [7] HOLÁ, Lenka. *Rodinná mediace v České republice*. Praha: Leges, 2014, 256 s. ISBN 978-80-7502-015-4.
- [8] HOPF, Hans. *Když děti často stůňou: psychosomatika pro rodiče*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2016, 164 s. ISBN 978-80-262-1010-8.
- [9] HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 328. ISBN 978-80-7400-552-7.

- [10] HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. *Rodinné právo*. Vyd. 2. V Praze: C.H. Beck, 2017, 355 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-644-9.
- [11] JANOTOVÁ, Magda. *Mediace*. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014, 152 s. ISBN 978-80-87974-07-0.
- [12] JÜRGEN, Rudolph: *Du bist mein Kind: die „Cochemer Praxis“ – Wege zu einem menschlicheren Familienrecht*. Schwarzkopf & Schwarzkopf, Berlin, 2007, 124 s. ISBN 978-3-89602-784-9.
- [13] KLIMEŠ, Jeroným. *Otázka indikace a kontraindikace Cochemské praxe* [online]. [cit. 2018-04-14]. Dostupné z: http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/cochemska_praxe.htm
- [14] KUČÍREK, Jiří. *Psychosomatika a děti*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006, 20 s. ISBN 80-86991-80-6.
- [15] MALACKA, Michal. *Mediace dnes - realita a perspektivy*. Praha: Leges, 2016, 399 s. Teoretik. ISBN 978-80-7502-170-0.
- [16] MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Krizové situace v rodině očima dítěte: dětská závist - žárlivost, nevěra a rozvod - nový partner v rodině, nevlastní sourozenci - vzpomínky z dětství*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2002, 128 s. ISBN 80-247-033.
- [17] MATOUŠEK, Oldřich. Cochemská praxe – jiný způsob rozvodu. *Právo a rodina*. 2014, 16. ročník, č. 8, s. 17-20. ISSN 1212-866X.
- [18] MATOUŠEK, Oldřich. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2015, 255 s. ISBN 978-80-262-0968-3.
- [19] MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016, 166 s. ISBN 978-80-246-3336-7.
- [20] MOLNÁROVÁ, Gabriela. *Co by měl klient vědět o základních povinnostech advokáta* [online]. 10.08.2001 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z:

<https://www.epravo.cz/top/clanky/co-by-mel-klient-vedet-o-zakladnich-povinnostech-advokata-11805.html>.

- [21] NOVÁK, Tomáš, CORRADINIOVÁ, Simona a VYPUŠTĚK, Radim. *Kontakt s dětmi po rozvodu: jak nepřijít o dítě*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 248 s. ISBN 978-80-7478-910-6.
- [22] NOVÁK, Tomáš a Bohumila PRŮCHOVÁ. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Praha: Grada, 2007, 144 s. ISBN 978-80-247-1449-3.
- [23] NOVÁK, Tomáš. *Péče o dítě po rozvodu a její úskalí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 144 s. ISBN 978-80-247-4110-9.
- [24] NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, 256 s. ISBN 978-80-86723-77-8.
- [25] NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014, 194 s. ISBN 978-80-247-5167-2.
- [26] ODBOR21. *Legislativa a systém sociálně-právní ochrany: Co znamená, když se řekne sociálně-právní ochrana dětí?* [online]. In: . 15.01.2013 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/14304>.
- [27] PATOČKOVÁ, Dana. *Nejlepší je domluvit se, aneb, Průvodce mediačním procesem*. Praha: Alfom, 2013, 197 s. ISBN 978-80-87785-00-3.
- [28] PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 187 s. ISBN 978-80-247-4317-2.
- [29] PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2017, 3053 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-653-1.
- [30] PLAMÍNEK, Jiří. *Konflikty a vyjednávání: umění vyhrávat, aniž by někdo prohrál*. Vyd. 3. Praha: Grada, 2012, 134 s. ISBN 978-80-247-4485-8.
- [31] PLAMÍNEK, Jiří. *Mediace: nejúčinnější lék na konflikty*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013, 168 s. ISBN 978-80-247-5031-6.
- [32] PONĚŠICKÝ, Jan. *Psychosomatika pro lékaře, psychoterapeuty i laiky: souvislosti mezi zvládnutím životních problémů, tělesným zdravím a nemocí*. Vyd. 2. Praha: Triton, 2014, 167 s. ISBN 978-80-7387-804-7.

- [33] ROGALEWICZOVÁ, Romana. Orgán sociálně-právní ochrany dětí jako kolizní opatrovník dítěte. *Právní rozhledy*. 2015, č. 20, s. 713-719. ISSN 1210-6410.
- [34] ROGALEWICZOVÁ, Romana a Martina CIRBUSOVÁ, *Cochemská praxe v České republice: sborník příspěvků z konference pořádané Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí 14.-15.5.2015 v Brně*. Vyd. 1. Brno: Tribun EU s.r.o., 2015, 46 s. ISBN 978-80-2630-999-4.
- [35] SMITH, Heather. *Děti a rozvod*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 184 s. ISBN 80-7178-906-2.
- [36] ŠEVČÍK, Ludvík. *Vyznejte se v novém občanském zákoníku: nejběžnější životní situace z pohledu občanského práva*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2013, 216 s. ISBN 978-80-265-0071-1.
- [37] ŠÍNOVÁ, Renáta, Ondřej ŠMÍD a Marek JURÁŠ. *Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého*. Praha: Leges, 2013, 302 s. ISBN 978-80-87576-74-8.
- [38] ŠÍNOVÁ, Renáta, Lenka WESTPHALOVÁ a Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2016, 352 s. Teoretik. ISBN 978-80-7502-179-3.
- [39] ŠMÍD, Ondřej. Řízení o rozvod manželství nově. *Rekodifikace & Praxe*. 2013, 1. ročník, č. 12, s. 2-5. ISSN 1805-6822.
- [40] ŠMOLKA, Petr a Jan MACH. *Manželská a rodinná trápení*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008, 191 s. ISBN 978-80-7367-448-9.
- [41] ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 179 s. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-3181-0.
- [42] TEYBER, Edward. *Děti a rozvod: [jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů]*. Vyd. 1. Praha: Návrat domů, 227 s. ISBN 978-80-7255-163-7.
- [43] TRAMPOTOVÁ, Olga a LACINOVÁ, Lenka. Vtahování dětí do konfliktu mezi rodiči: porovnání a kritické zhodnocení současných koncepcí. *Československá psychologie*, 2015, **59**(1), s. 57-70. ISSN 0009-062X.
- [44] TRAPKOVÁ, Ludmila a Vladislav CHVÁLA. *Rodinná terapie psychosomatických poruch: [rodina jako sociální děloha]*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2009, 232 s. ISBN 978-80-7367-561-5.

- [45] TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2015. 126 s. ISBN 978-80-7400-596-1.
- [46] UHOLYEVA, Xenie a Simona HOSKOVCOVÁ. Předivo vztahů po rozvodu. *E-psychologie*. 2014, **8**(3), 44-53. ISSN 1802-8853.
- [47] VETEŠKA, Jaroslav. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 251 s. ISBN 978-80-7478-898-7.
- [48] Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.
- [49] Zákon č. 359/1999 Sb., Zákon o sociálně-právní ochraně dětí.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

- IPOD Individuální plán ochrany dítěte.
OSPOD Oddělení sociálně-právní ochrany dětí.
OZ Občanský zákoník.
ZOSPOD Zákon o sociálně-právní ochraně dětí.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Dopady rozpadu partnerského vztahu na muže.....	21
Obrázek 2 Dopady rozpadu partnerského vztahu na ženy.....	21

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Grafické vyhodnocení kazuistiky	50
Tabulka 2 Instituce/osoby zasahující do rodičovského konfliktu.....	54
Tabulka 3 Vliv jednotlivých institucí/osob v Cochemském modelu	59